

SLOVENSKI JADRAN

LETNO IV. ŠTEV. 1

Koper, sobota 1. januarja 1955

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

V novo leto

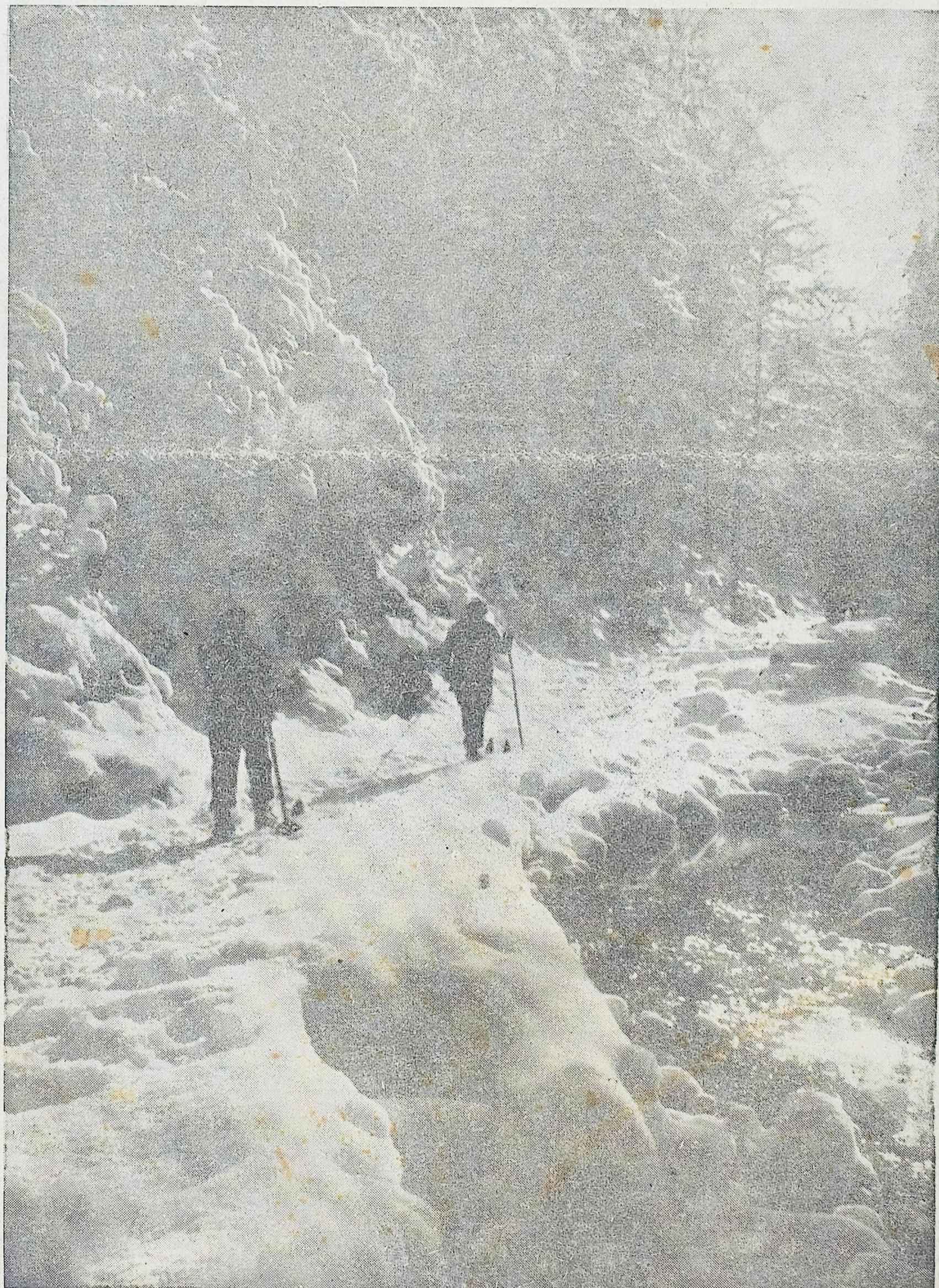
Ko se poslavljamo od starega leta in vstopamo v novo, deseto leto socialistične graditve nove Jugoslavije, lahko z zadovoljstvom in ponosom pogledamo na delo ter uspehe, ki smo jih dosegli pri utrjevanju naše socialistične demokracije ter razvijanju in krepitvi našega gospodarstva, posebej pa še na uspehe, ki smo jih dosegli pri reševanju zapletenih mednarodnih vprašanj in na naš prispevek za zagotovitev miru v svetu.

Ni pretirano, če trdimo, da je minulo leto za nas leto velikih in pomembnih zmag. Medtem ko so po vsej naši domovini začeli obravnavati novi industrijski velikani, bile zgrajene nove ceste, šole, bolnišnice in mnogi drugi objekti družbenega standarda, smo naredili tudi v pogledu delavskega in družbenega samoupravljanja velik korak naprej. Pri tem je značilno prav uveljavljanje teh oblik upravljanja v praksi, kar je temeljni pogoj razvoja naše nove družbe skupnosti. Okrepili smo našo notranjo trdnost in enotnost, da smo lahko kos težavam in zaprekam, ki se pojavljajo na naši poti.

Zaradi dosledne in miroljubne politike, ki se odraža v našem stališču do posameznih mednarodnih vprašanj in v našem delu za zblizanje in mirno sožitje vseh narodov, se je zelo dvignil ugled socialistične Jugoslavije v svetu. Vzpostavili smo prijateljske stike z mnogimi državami, poslobili sodelovanje na gospodarskem, političnem, kulturnem in vojaškem področju, ker utrujuje našo varnost in zagotavlja nemateni notranji razvoj.

Sklenitev Balkanske zveze, rešitev tržaškega vprašanja, obisk predsednika Tita v Grčiji, Turčiji in Indiji, obisk naših državnikov v drugih deželah sveta in sprejem, ki so ga tamkaj doživeli, so dokaz naših prizadevanj na eni strani, na drugi pa dokaz naše priljubljenosti v svetu in priznanja, ki veje tudi iz izjav številnih političnih, kulturnih in drugih osebnosti, ki so vrstile obisk naši domovini, videte naše delo in uspehe.

Mimo tega niso mogli niti tisti, ki so nas skoraj pet let zanikali in nam škodovali, hjerkoli so mogli. Pobuda za (Nadaljevanje na 2. strani)

Sprehod po svetu

PREDSEDNIK TITO med indijskim ljudstvom

V ospredju politične pozornice v Franciji je še vedno nerešeno vprašanje ratifikacije pariških sporazumov. Predsednik vlade Mendès-France se trudi, da bi pridobil večino francoskega parlamenta za ratifikacijo. V ta namen še dalje pritiška na poslance, pri čemer mu znatno pomagata tudi London in Washington. Na drugi strani pa francoske množice podpirajo odpor poslanec v jim pošiljajo pisma z zahtevami, naj ne glasujejo za oborožitev Zahodne Nemčije, ki namerava v letih 1955-56 porabiti 9 milijard nemških mark v temenem.

Za ratifikacijo pariških sporazumov je med drugimi glasovala tudi italijanska zbornica s 355 glasovi proti 215. Toda s tem je zašla v neprijetno zagato. Sedaj se namreč v Rimu sprašujejo, kaj bo Italija storila, če Mendès-France ne uspe pridobiti večino francoskega parlamenta za omenjeno ratifikacijo.

Med tem pa v Bonnu molče spremljajo dogajanja v Parizu. Adenauer in njegovi ne molčijo iz bojazni, da bi Francijo trajno zavrnila oborožitev Zahodne Nemčije, temveč se za sedaj notežo vmesavati v francosko kolebanje, da se ne bi še bolj zavleklo dokončno uveljavljenje pariških sporazumov.

To pa skuša na vsak način preprečiti tudi Sovjetska zveza. Sovjeti tisk napada Mendès-France, češ da hoče izsiliti omenjeno ratifikacijo in s tem okreptiti nemški militarizem.

Kolegij vrhovnega sodišča ZSSR je te dni obsodil na smrt bivšega ministra državne varnosti Abakumova in tri njegove sodelovalec. Obtožnica jim je očitala, da so stopili na pot pustolovstva in političnih provokacij.

V ZDA se vodi ostra borba sin-

dikalnih organizacij proti takojmenovanim zakonom pravice do dela. Ti protidelavski zakoni dovoljujejo delodajalcem, da zaposlujejo delavce, ki niso organizirani v sindikatih in prepričujejo borbo sindikalnih organizacij za zvišanje delavskih plač. Delodajalci izkorističajo take neorganizirane in zanjo plično najete delavce za razbijanje stavk, pri tem pa so delodajalci zaščiteni od omenjenih zakonov. Zato se sindikalne organizacije odločeno borijo proti tem zakonom.

V Južni Ameriki, ki je znana kot dežela večnih revolucij in protirevolucij, že spet pritajeno vre. V državi Ekvador so pred kratkim odkrili zaroto, katere člani so kanili strmoglavit sedanjem vladu in se polasti oblasti. Ta državni udar je pripravljala skupina častnikov redne vojske na čelu z obrambnim ministrom Donosom, ki je neznamo kam izginil, brž ko je bila odkrita zarota. Nato je predsednik vlade Ibarri izjavil, da ni več nevarnosti državnega udara.

V Braziliji pa je podobna nevarnost čedalje večja. Tamkajšnjo politično krizo povečuje splošno nezadovoljstvo, ki izhaja iz velikih gospodarskih težav in vse hujše inflacije, ki je tudi nova vladu s Filmom na čelu ne more zaustaviti.

Pred nedavnim je nepričakovano odstopil predsednik japonske vlade Jošida. Njegov naslednik, Hatoyama, obsoja Jošidovo zunanjino politiko in se v zavzemata med drugim tudi za vzpostavitev normalnih odnosa z ZSSR in LR Kitajsko. Kljub temu pa naj bi Japonska še dalje ostala zvesta svojim obveznostim do ZDA in drugih zahodnih držav.

Te dni so se v Indoneziji zbrali predsedniški vlad tako imenovane »Colombske skupine« (Indonezija, Indija, Pakistan, Burma, Ceylon). Na tej konferenci bodo razpravljali o sestavu azijsko-afrške konference, ki bo spomladan prihodnjega leta. Dalje bodo razpravljali o vprašanju Formoze, o razvoju mednarodnih zvez in o gospodarskem sodelovanju azijskih držav. Burmski zunanjini minister U Nu je izjavil, da azijsko-afrška konferenca, ki bo prihodnje leto, utegne biti prvi korak k miru v Indoneziji in nov temeljni kamen v trdnjavni splošnega miru, ki ga gradijo vse miroljubne sile na svetu.

Predsednik republike Tito je doslej obiskal šest indijskih držav od skupno 29, kolikor jih sestavlja Indijsko unijo. Obisk je že države Bombay, Delhi, Pendžab, Pepsu in Himačal Pradeš, zdaj pa se muti v razviti državi Madia Barat v središču Indije.

Madia Barat je pravzaprav država v državi. Sestavljena je iz desetih državic, ki obsegajo področje nekdanjih oblasti, katerim so vladali radže in maharadže. Ti so imeli v svojih rokah do proglašitve indijske neodvisnosti vso politično oblast, svojo vojsko in svoj denar. Po osnovanju velike Indijske unije jih je bila ta absolutna oblast odvzeta, pustili so jim le njihove naslove. S tem je prenehala tudi v tem delu Indije staro fevdalno ureditev, ki je bila še posebno izrazita poprej zato, ker so bili naslovni radže in maharadži dedni. Po sporazumu z enajstimi najvplivnejšimi maharadžami so tudi tukaj dosegli enotna gledišča in ustavili zvezno državo Madia Barat.

Osrednjo vladu zastopa bivši Sindijski maharadža, ki so ga postavili za guvernerja z običajnimi uradniškimi pravicami.

Guverner Madia Barata Radž Framuk je pripredil v čast visokih jugoslovanskih gostov slavnostno večerjo v prestolnici te države, mestu Gvalior. Sprejem so se udeležili poleg gostov tudi najvišji predstavniki družbenega življenja Madia Barata, bil pa je tam tudi vojaški tajnik predsednika indijske republike general Čaterdži. Ministrski predsednik Madia Barata Sri Mistril Dangual je na sprejemu izročil predsedniku Titu dragocena darila vlate zanj in za spremstvo.

Predsednik Tito je doslej s svojimi spremjevalci obiskal v vseh državah Indije, kjer se je mudil, najbolj značilne predele in naselja, da se je lahko spoznal do podrobnosti z indijsko stvarnostjo. Obiskal je zlasti veliko vasi in se zanimal za življenje kmetov. Povsod so ga prebivalci navdušeno sprejeli. Spoznal se je tudi z njihovimi narodnostnimi običaji in je celo plesal svatovsko kolo s prebivalci.

Obiskal je slovite nanganalske jezove, kjer Indija gradi svoje največje hidroelektrične centrale, obiskal je različne indijske znanstvene in institucije, karitativne ustanove in vojaške zavode.

Na vsej poti je predsednik Tito

deležen navdušenih manifestacij indijskega ljudstva, s katerim je prva na tej poti prišla v najožji stik. Posebno se je zadrževal po vseh in se seznanjal z naporji indijske vlade za modernizacijo kmetijstva in dvig kmetijske proizvodnje. Predsednik Tito s spremstvom nadaljuje pot po indijskih državah.

VELIK ODMEV V SVETU

Obisk predsednika Tita Indiji je naletel na obširne komentarje po vsem svetu. Svetovno časopisje posveča temu dogodka veliko prostora in mu pripisuje velik pomen. Tito imenujejo »apostola miru in mednarodne koeksistense«. Vsi светovni časopisi so tudi objavili na vidnem mestu, v celoti ali odomeke, skupno resolucijo, oz. komunikate, ki sta ga izdala predsednik indijske vlade Nehru in predsednik Tito. Vsi soglašajo s tem, da objavljena deklaracija daleč presega meje Indije in Jugoslavije in da je svetovnega pomena.

Predsednik Tito je izjavil, da utegne imeti indijsko-jugoslovanska deklaracija velik vpliv na nadaljnjo mobilizacijo progressivnih v svetu za utrditev miru in sodelovanja med narodi. Izrazil je svoje prepričanje, da deklaracija izraža tiste cilje, za katere se borijo napredni ljudje vsega sveta — za mirno sodelovanje in medsebojno razumevanje.

V skupni deklaraciji so poudarjena vsa načela zunanje politike vlad Indijske unije in Jugoslavije in ki stojijo na medsebojnem spoznavanju notranje ureditve in državne nedotakljivosti, obenem pa priporočajo mirno sodelovanje na enakopravnih podlagi. Iz teh načel, v kolikor bi jih hotele države v medsebojnih odnosa uporabljati, bi nastalo za vse narode koristno sožitje in mir v svetu bi bil zagotovljen. Deklaracija ugotavlja posamezne specifičnosti naših dveh držav in politične ureditve, posebno pa naglaša vse skupne momente politike in zato pripravljenost obeh držav na konstruktivno sodelovanje. Skupni sta obema državama zlasti podobnost njenega zgodovinskega in socialnega razvoja in dejstvo, da sta si obe držav morali priznati svojo svobodo z narodno-ovsobodilno vojsko in skozi trdo borbo. To je dalo njenemu medsebojnemu razumevanju globlji po-

men in olajšalo njuno medsebojno razumevanje.

Oba predsednika sta tudi poudarila, da nevključevanje v en ali drugi politični blok v svetu ne pomeni neutralizma ali izolacije odsvetovnega dogajanja, marveč je to aktivna in konstruktivna politika, ki na samostojni podlagi lastnih vidikov rešuje politične probleme odnosajoč med narodi. Deklaracija dopušča možnost in izraža željo, naj bi se tej aktivni politiki pridružile tudi druge države in s tem pomagale utrditi na tej podlagi mirno sožitje in sodelovanje med narodoma.

Predsednik Tito nadaljuje svojo pot po Indiji in se bo prihodajoči dne spet sestal s predsednikom indijske vlade Nehrujem.

Družbeni plan in proračun za leto 1955

Zvezni zbor in Zbor proizvajalcev Zvezne ljudske skupščine sta v torek začela razpravo o zveznem družbenem planu in proračunu za leto 1955. Zadevne predloge so predložili od strani Zveznega izvršnega sveta že obravnavali skupščinski gospodarski odbori. Zvezni proračun za letošnje leto znaša 234 milijard in 400 milijonov din. Največji del izdatkov je še vedno namenjen potrebam naše narodne obrambe in sicer skoraj 176 milijard din. Velik poudarek daje letoski družbeni plan in proračun nerazvitim republikam in področjem.

Na skupnem zasedanju obeh zborov so obrazložili predloge novega proračuna v celoti sprejela in odobrila. Med živahnim razpravljanjem o gospodarski problematiki v zvezi z novim proračunom so ljudski poslanci izrazili tudi svoje negodovanje zaradi neumljivega začevanja zahodnonemških oblasti, ki zavirajo rešitev nekaternih vprašanj plačilne bilance z našo državo, čeprav se branijo izpolnitvi gotove obveznosti do nas, ki izhajajo se iz časa zadnje vojne in takoj po njej.

Drugi kongres Zveze komunistov Bosne in Hercegovine

V Sarajevu je v soboto začel z delom drugi kongres Zveze komunistov BiH. Kongresa se je udeležilo nad 300 delegatov, kot gostje pa so mu prisostvovali predstavniki vseh republiških Centralnih komitejev. Izvršni komite CK Zveze komunistov Jugoslavije je zastopal tovarniški Kardelj. Delo kongresa je začelo s svojim poročilom sekretar CK ZK BiH Djuro Pucar-Stari. Uvodoma je govoril o delu komunistov med obema kongresoma, nato pa je obdelal pereča vprašanja iz dela Zveze in nakazil bodoče naloge. V obširni razpravi so delegati podrobno obdelali vse probleme iz organizacijskega in političnega delovanja članstva in vprašanja, ki zadevajo Zvezzo in jeno vloga v naši današnji stvari.

Delegati so na koncu izvolili nov Centralni komite s tovarniškim Djuro Pucarjem-Stari na čelu.

Naš demokratični socializem se ne da izsiljevati!

Djilas in Dedijer sta po znanem prelomu nadaljevala s svojo razbiško politiko in sta hotela med člani ZJK in posebno njenimi funkcionarji ustanoviti svojo frakcijo po koncepciji, ki je daleč od interesov ljudstva. Izkoristila sta obisk predsednika republike Tita v Indiji, ker sta računala, da bosta ob tem času napravila največ škode s svojim delovanjem, in sta dala politikantske izjave za »New York Times« in londonski »Times«.

V svojih izjavah blatita našo ljudsko demokracijo in njene voditelje ter ponujata svoje politične usluge vsakemu, ki bi jih hotel izkoristiti. Njuna akcija pomeni popoln prelom z vsemi koristmi ljudstva in je naperjena proti enotnosti našega delavskega razreda in posebno proti enotnosti v Zvezli komunistov Jugoslavije. Tovariš Edvard Kardelj je na Kongresu ZK BiH v Sarajevu takole okarakteriziral njuno dejanje:

»Ni težko uganiti, zakaj je prišlo do teh izjav. Ker sta si razlagala, da se bodo po svetu našli ljudje in politični krog, ki jim morda Jugoslavška zunanjina politika in zlasti še pot tovariša Tita v Indiji ne bo pri srcu, sta se omenjena gospoda s svojimi izjavami uslužno dala na razpolago vsakomur, komur so njune usluge potrebne, če bi hoteli zamegliti pomen take politike. Toda ta politika se je tako vrisala v srcih milijonov in milijonov ljudi, da njenega pomena ni mogoče zamegliti z nobenimi manevri te vrste.«

Drugachen pa je cilj in namen teh izjav: z umazanim izsiljevanjem našega demokratizma spomniti nekoga v tujini, da avtorja teh izjav

moram, da jih nismo slišali prvič od Djilasa — da ne morejo nikogar zmesti in da so kot taki lahko samo v zavabo tistemu v tujini, ki jih tiskajo.«

Vsa naša javnost je ogorčeno zavrnila postopek Djilasa in Dedijera, s katerim bi si gospoda rada odločili odgovornosti do lastnega ljudstva. Zamarn upata, da bosta ob pomoči »New York Times« ali »Times« postala v Jugoslaviji politična činitelja, potem ko sta dolživa s svojimi političnimi frazami pri naših narodih polom. Jugoslovanska demokracija ni področje, kjer bi v kalnenih rabarilih političnih pustolovci, marveč je samouprava delovnih ljudi. V vsaki deželi, ne le pri nas, bi politikom, ki pojavljajo svoje usluge tujini celo tedaj, če od tam ne prosijo zanje, vsak pošten človek pljunil v obraz, zlasti še tistim, ki so obrnili hrbet revoluci, s katero so skupaj neko nekaj pomenili, a brez nje v tej deželi ne pomenijo ničesar. Če pa to vendarle želijo, potem lahko pomenijo samo pisano zdirko najrazličnejših reakcionalnih ostankov od onih iz bivše Jugoslavije pa do peščice birokratskih elementov, ki jim je žal, ker je njihova birokratska oblast propadla in ker je oblast prešla v ljudsko samoupravljanje. Če si hočejo najti prostorček v teh ostankih, pa naj bo tako.

Kar se tiče demokratizma te gospode pa bo kar dovolj, če preberemo omenjene izjave. Dejansko tu ne gre za nič drugega, kakor za poizkus, z lažnimi demokratizmi frazami izpodkopati smer resničnemu demokratizemu socializmu, ki se razvija v naši deželi. K sreči so glasovi te vrste v naši državi tako dobro znani — dodati

Novo srečo v novem 1955. letu

poskusite pri žrebanju Jugoslovanske loterije,
ki bo vsakega 10. in 25. v mesecu

Zahlevaite od prodajalcev srečk nov plan dobitkov!

Gospodarski ukrepi OLO Postojna

Okrajni ljudski odbor Postojna je na zadnji seji obeli zborov obravnaval več predlogov sveta za gospodarstva, ki jih je tudi po živahnih razpravah v celoti potrdil in izdal tozadnevine odloke in sklepe. Kot drugim okrajem tudi postojnskemu pripranecel sklep Zveznega v republiškega izvršnega sveta o zunanjju že dodeljenega investicijskega kredita za komunalne svrhe. Kakor je ta ukrep nadvse potreben radi zunjevanja denarnega obtoka, vendar so nastale težkoče v tem, ker so bila ta sredstva več ali manj že angažirana, ukrep pa je sledil šele v tem mesecu, oziroma tako, da mora okraj Postojna sredstva iz tega kredita in ki so bila že porabljena, odvesti v republiški sklad, za razliko pa je moral okrajni ljudski odbor sestaviti dopolnilni proračun, seveda v breme lastnih dohodkov in posojil. Okrajni ljudski odbor se je postavil na stališče, da je treba primanjkljaj kriti deloma iz administrativnega proračuna, deloma pa pri investicijskih delih, za katera so bila prvotno namenjena večja sredstva in ki do konca leta ne bodo v celoti porabljeni.

Okrajni ljudski odbor ni mogel prevzeti vseh bremen, zato bodo morali tudi občinski odbori prispetati s presežkom dohodkov nad rednim in dopolnilnimi proračuni. Predno je okrajni ljudski odbor pristopil k dokončnemu sklepanju, se je predhodno posvetoval s predsedniki in tajniki občinskih ljudskih odborov, ki so imeli razumevanje za te ukrepe, prav tako je bil sklican sestanek s predstavniki najvažejših podjetij, ki so obljubili, da bodo še v tem mesecu poravnali vse svoje obveznosti do okraja in nakazali tudi akontacije za mesec december, čeprav zapadejo po obračunih šele v mesecu januarju 1955. Okrajni ljudski odbor meni, da je sklep predstavnikov podjetij edino pravilen in kaže, da imajo polno razumevanje do trenutnih težav, v katerih se je znašel okraj Postojna.

Ker se je v občinah Dolane in Prem pojavit ameriški kapar, je bila na tem zasedanju sprejeta tudi odredba o zatiranju ameriškega kaparja, katera bo objavljena v celoti v časopisih, kakor tudi v Biltenu, katerega mesečno izhaja OLO Postojna. Nevarnosti razširitev ameriškega kaparja na še neokužene kraje se okrajni ljudski odbor prav dobro zaveda, saj bi pomenil ameriški kapar propast naše sadjereje, zlasti pa v brkinskem predelu. Potrebna bodo precejšnja finančna sredstva, po drugi strani pa, da se bodo tako privatniki, kakor tudi združna in državna posestva strogo ravnala po navodilih in ukrepih, ki jih bo izdajal okrajni ljudski odbor preko svojega kmetijskega odseka.

Vesti iz Vipave

Na zadnji konferenci vseh zastopnikov prosvetnih društev občine Vipava so pregledali delo in uspehe posameznih društev. Nekatera društva so bila zelo delavnata. Tako je prosvetno društvo v Budanju imelo v zadnjih treh letih 16 odrskih preditev. Nekatera društva pa komaj živottarijo, čeprav imajo za razvoj prosvetnega delovanja ugodne pogoje. Nekateri društveni odbori kažejo premašo zanimanja za dobro knjigo. V zvezi s tem je bil sprejet ustrezni sklep. Da prosvetno delovanje ni na začeleni višini, je kriivo pomanjkanje dobrih režiserjev in pevovodij. To so pereči problemi, ki jih bo treba čimprej rešiti. Na to konferenco so prišli tudi organizacijski sekretar Zveze prosvetnih društev okraja Gorica Rudi Hönn, Mrinka Ribarič in tajnik občinskega LO Vipava.

Prosvetno društvo v Vipavi je pred kratkim uprizorilo burko: »Moč uniforme«, ki je v režiji učiteljice Vike Samsa dobro izpadla. Igralci so z dobrim nastopom pokazali, kaj se lahko doseže, če ne manjka dobre volje. Razveseljivo je, da so bili igralci večinoma iz vrst mladine.

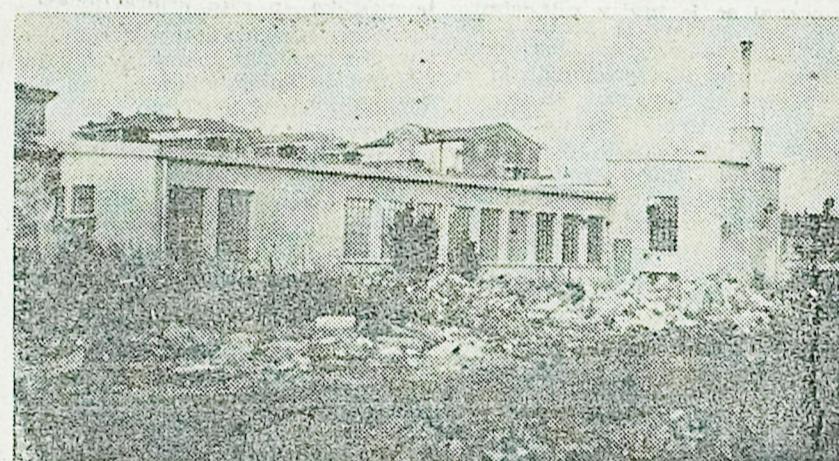
Po vseh občinah Vipava so bile zadnje čase volitve delegatov in zastopnikov Zveze borcev, ki bodo to organizacijo zastopali na raznih skupščinah. V Vipavi pa je bil občinski občini zbor Zveze borcev, kjer so bili sprojeti nekateri važni sklepi. T. I.

Kakor smo že zadnjč poročali o delu sveta za gospodarstvo, sta oba zabora definitivno sprejela odlok o zaprtih pripravnih krogih in redu na pripravnih postajah v okraju Postojna zaradi zatiranja kužne bolezni jalovosti. Prav tako sta pa sprejela dopolnitve odloka OLO Postojna o tuberkulinizaciji goveje živine. Ta dva odloka bosta prav tako objavljena v časopisu.

Za izboljšanje oskrbe potrošnikov z mlekom sta oba zabora sprejela več sklepov, o katerih je bila zelo živahnina razprava, ki je pokazala, da je živina v okraju Postojna zelo važna gospodarska panoga. Ti sklepi naj bi povzročili prenos mlekan na kmetijske zadruge, znižanje obrestne mere na osnovna sredstva mlekan, oprostitev dobička, ki bi ga mlekarne dosegle, dalje korigiranje ocene osnovnih sredstev, v kolikor bi bila po komisijah previsoko ocenjena, prispevki, katere plačujejo mlekarne Okrajni združni zvezzi, naj bi bili minimalni ali pa naj bi bile mlekarne sploh oprošcene — februar 1955.

S trudom k uspehu

V začetku lanskega šolskega leta so na gimnaziji v Ajdovščini ustanovili mešani mladinski pevski zbor. Sicer je obstajal na šoli že od leta 1945 dekliški zbor, ki ga je vse do danes vodila prof. Kalinova. Kot vsak je bi tudi ta začetek težak, saj razen dobre volje mladih pevcev, uvežbanih dekliških glasov in dirigenta prof. Matičiča ni bilo na razpolago ničesar. Celo leto so pevci poleg šolskega pouka, ki od mladine zahteva, da napre vse svoje sile, obiskovali vsaki dan še pevske vaje in uspeh ni izostal. Na predvečer občinskega praznika so mladi pevci priredili samostojni koncert 18 slovenskih in jugoslovenskih narodnih in umetnih pesmi. Več koncertov so imeli tudi v okoliških krajih, snemala sta jih tudi radio Koper in Ljubljana.

Novo javno kopa liščev v Kopru

Tudi v letošnjem šolskem letu zbor, čeprav je izgubil nekaj članov, izpolnjuje svojo nalogo. Zbor je 3. oktobra gostoval v Renčah in v bolnicu za kostno tuberkulozo v Šempetu. Zlasti tu so se pevci trudili, da bi zapeli čim lepše. Koncerti so se vrstili od oktobra vsake nedelje: na Colu, v Črem vruhu, Novi Gorici, Tomaju, Sežani, Idriji in Solkanu. Povod so ljudje mlaide pevce sprejeli z velikim zadovoljstvom, zlasti so bili navdušeni ob prisčremem in toplem sprejemenu v Idriji. Ne moremo si pa zamišljati, s čim naj opravičimo izredno slab obisk v Solkanu (30 poslušalcev) in v Novi Gorici (60 poslušalcev), ki se šteje za goriški kulturni center in kjer se koncerta niso udeležili niti dijaki gimnazije.

Sedaj z novimi člani obnovljeni zbor že študira nov program, s katerim namerava gostovati po širši domovini.

K.M.

*
Delavsko prosvetno društvo »Svoboda« v Ajdovščini je pretekli četrtek, 9. t. m., imelo svoj redni občni zbor. Prejšnji zbor je dajal račune o svojem delu. Društvo ima preko 200 članov, na občnem zboru pa jih je bilo le 40. Po poročilu predsednika tov. H. Cigliča se je razvila živahnina debata o tem, kje bi bilo iskati vzroke mlačnosti izvenšolske mladine do kultur-

plačila teh prispevkov, kar pa je seveda zadeva Okrajne zadružne zvezze in končno, naj bi stroški, ki nastanejo pri zbirancem, knjižili v breme materialnih stroškov, v breme platičnega sklada pa le v primerih, če nagrade presegajo take stroške. Glede na vse te olajšave pa naj bi mlekarne poskrbeli za večji odkup mleka, ki naj ga dostavljajo potrošniškim centrom, v druge mlečne izdelke pa naj bi predelujejo le takrat, ko bodo potrošniški centri preskrbli s svežim mlekom.

Nadalje sta oba zabora sprejela več drugih odlokov, kakor prevzem poroštva za kredite nekaterim gospodarskim organizacijam, o izločitvi kamnoloma iz dosedanjega podjetja »Opeka - Kamnolom« Il. Bistrice in o osamosvojitvi obrata Kamnolom. Nadalje sta oba zabora potrdila občasne sodnike okrožnega gospodarskega sodišča v Kopru ter sprejela odlok o finansiraju proračunske izdatkov za razdobje januar — februar 1955.

Vsem naročnikom, citateljem, sodelavcem in prijateljem želita srečno in uspehov polno novo leto 1955

Uredništvo in uprava Slovenskega Jadrana

Seja plenuma okrajnega sindikalnega sveta Koper

Še večjo pozornost strokovni vzgoji delavstva, zlasti pa vajence. V Izoli so organizirali večerni tečaj za vajence; v tovarni ključavnici v Dekanah so tudi organizirali strokovne tečaje; v podjetju Slavnik so organizirali poseben tečaj, na katerem se sprevodniki in šofери učijo tuje jezike in druge majnunjnejše stvari, ki so potrebne za vsaj zasilon občevanje s tujimi turisti in drugimi obiskovalci naših obmorskih krajev. Toda vse to je bilo organizirano bolj po iniciativi vodstva omenjenih podjetij kot po iniciativi sindikatov. Odštej pa bodo le-ti več skrbeli za organiziranje takih tečajev, kjer se bodo delavci strokovno izobrazevali. Razumljivo je namreč, da delavec brez zadostne strokovne in politične vzgoje nimajo in ne more imeti tiste razredne zavesti in čutujo odgovornosti do skupnosti, ki jo mora imeti delavec socialistične dežele, kakršna je naša. Njegova pomajkljiva strokovnost in ideološka vzgoja negativno vpliva na njegovo delo in življenje, zmanjšuje njegovo storilnost in ga vse prej kot vzpodbuja k splošni udeležbi pri gradnji socialismu v naši državi. Zato je treba storiti vse, kar se da storiti, da se čimprej in čim više dvigne strokovna, kulturna in politična raven delavstva v koprskem okraju. Za to naj bi skrbeli tudi delavsko-prosvetna društva »Svoboda«, še posebej pa naj bi se strokovni vzgoji delavstva posvetili sindikat.

Za tem je plenum pričel razpravljati o številnih vprašanjih, ki se nanašajo na delo sindikatov v koprskem okraju. Med drugim je bilo še posebej poudarjeno vprašanje strokovne in politične vzgoje delavcev v koprskem okraju. Sindikati bodo moralni odslej posvetiti

Sv. ANTON

V soboto zvečer smo imeli poučno predavanje o živinoreji. Predaval je kmetijski strokovnjak kmetijske šole v Škocjanu pri Kopru. Škoda, da je na predavanju prislo le malo živinorejcev, ko vemo, da je prav živinoreja pri nas zelo važna panoga gospodarstva. Upamo, da bo za prihodnje predavanje več zanimanja. J. R.

MAREZIGE

Že dalj časa brni traktor po zapuščenih gmajnah in zaraščenih pašnikih. Ugodno vreme omogoča, da gre delo dobro naprej. Kjer je teren primeren, orjejo tudi ponoči.

Če bi bili traktorji prišli v naše kraje pred petdesetimi leti, bi marsikateri starci človek še živel. Tako pa danes počiva v grobu, kamor ga je prezgodaj spravila težka in neodrodn kopača.

Ne vem, zakaj ne poskrbijo za popravilo malega traktorja, last naše kmetijske zadruge v Marezigh. Koliko površin bi bil lahko preoral v enem mesecu, odkar brezkoristno leži.

B. F.

AJDOVŠČINA

V ponedeljek je v okviru Ljudske univerze imel tov. profesor Leban predavanje o Severnem tečaju. Predavatelj je govoril o geološkem nastanku severnih prokraj, o vremenoslovnih prilikah, o možnosti življenja, o gospodarskih bogastvih in njihovem izkorisčanju in iz tega izvirajoči borbi med ZDA in Sovjetsko zvezo. Opozoril je na prednost tega področja za letalski promet med kontinenti, ki se tako več delavstva, ki do sedaj v razcepljenosti po posameznih podjetjih stoji le ob strani kulturnega udejstvovanja.

Po predavanju je pokazal nekaj sklopčnih slik, ki pa so premašno nazororno prikazale te kraje.

B.M.

Važno posvetovanje tajnikov večine okrajev Slovenije v Kopru

V soboto dopoldne je bilo v Kopru posvetovanje tajnikov okrajnih ljudskih odborov okrajev Radovljica, Kranj, Novo mesto, Ljubljana, Postojna, Nova Gorica, Sežana, Tolmin in Koper. Na posvetovanju so razpravljali o pristojnosti prihodnjih komun in komunalnih skupnosti ter organizacijsko-pravnih in organizacijsko-tehničnih problemih. Po proučevanju predloga osnutka statuta komun. Tajniki okrajev bodo o njem razpravljali še z okrajnimi iniciativnimi odbori za ustanovitev komun, nakar se bodo 12. januarja 1955 še enkrat sestali v Ljubljani, kjer bodo razpravljali o vseh morebitnih pripombah, ki bi jih imeli posamezni okraji na ta osnutek. Te pripombe bodo nato po skupni razpravi predložili republiški komisiji za pripravo komun. Tako bodo ti posveti tajnikov slovenskih okrajev koordinirali posamezne predlage in pripombe in olajšali delo republiške in zvezne komisije za izdelavo zakona o komunah.

Popoldne so udeleženci posvetovanja obiskali novopriključene vasi v Miljskih hribih.

103-letna Marija Krašovec

V domu onemoglih na Vrhniku živi med drugimi staricami tudi 103-letna ženica. Ko sem jo obiskala, se nisem mogla dovolj načuditi živahnin in zgornji stari. Rojena je na Vrhniku in je do štirinajstega leta ho-

dila v šolo v Gradiču. Nato je odšla služiti. V svojem življenju je veliko potovala. Ko ji je bilo 90 let si je zlomila nogo. Sama je dejala, da je v življenju veliko plesala. Ima še sedaj zelo dober spomin, dobro vidi in sliši. Rojena je prvega avgusta 1851. B. S.

— DEVET LET — KI SO PREOBRAZILA NAŠO DEŽELO

Koprsko letos prvič slavi prihod novega leta v okviru matične Jugoslavije. Čeprav se je že poprej razvijalo na socialistični osnovi, vendar so to področje le ni bilo tako neposredno vezano na jugoslovansko ozemlje in je marsikaj iz velike graditve matične dežele šlo mimo tukajšnjih prebivalcev. Zato bomo v naslednjem našim ljudem posredovali nekoliko bližnje zgodovine velikega gospodarskega vzpona naše države, prebral pa bo to rad tudi vsak drug naš človek in si osvežil spomin na težke, toda slavne dni naše povojne graditve. Borbenega tradicija naših narodov je dozivela svoje potrdilo tudi v naših naporih za zgraditev socialistične.

PRVI KORAKI IZ POVOJNE ZMEDE

Zdaj stopamo v deseto leto socialistične graditve naše domovine. V to so naši narodi vložili velikanski trud in ogromne napore, da smo dosegli to, kar danes imamo. Prav je zato, da se zdaj ozremo mali nazaj in se pri tem zaustavimo vsaj pri največjih industrijskih velikanih, ki so najbolj vplivali na preobrazbo naše dežele in jo dvignili iz njene zaostalosti. Razdeliti pa moramo teh devet let na več obdobjij, ki so posebno značilna za naš razvoj. Vsako teh obdobjij je bilo pod vplivom posebnih okoli-

je sledila — še po sovjetskem vzoru, toda v posebnih okolišinah in pod specifičnimi pogoji, — naša petletka, petletni načrt gospodarskega razvoja naše države. S tem so bili postavljeni temelji socialističnega gospodarstva nove Jugoslavije. Ker pa smo že tedaj šli svojo lastno pot v tej smeri, smo se zamenili tedanjim moskovskim oblastnikom, ki so si pod plaščem uprve socialistične dežele in v interesu svetovnega socializma lastili prvo mesto v družini socialističnih držav, ki so se rodile v zadnjem vojnem in po njej. Iz svojih globih sencičnih teženj so za zagotovitev svojih gospodarskih in političnih koristi hoteli, naj bi mi bili njihov cisto navaden agrarni privesek, v dragu vzameno pa bi za to dobivali njihove industrijske izdelke. Pogazili so vsa poštana načela socialističnih odnosa v proglasili svoje stalinške izkorisťevske metode za edino zveličavne. Ko so uvideli, da smo jih spregledali, so planili po nas. Prav gotovo je ni več dežele na svetu, ki bi lahko vzdržala enak političen in gospodarski pritisk, kot ga je na našo državo izvajal Vzhod. Odveč bi bilo zdaj na tem mestu obnavljati spomin na to in ponavljati, kaj vse so tamkaj uporabili, da bi nas spravili na koleno in pokorili, — toda tudi to je zdaj že mimo, čeprav je od tega naše država pre-

preveč prostora. Zato bomo skušali le v grobih obrisih prikazati našo industrijo, ki je zrasla po vojni in do temeljev spremenila našo gospodarsko strukturo.

Ko že govorimo o slovenski industriji, ne moremo najprej mimo njenega pravnca Litostroja. Titovi metalurški zavodi Litostroj so bili zgrajeni skoraj »mimogrede« in izven rednega gospodarskega načrta, danes pa si brez izdelkov Litostroja skoraj ne moremo zamisliti gradnje jugoslovanskih hidroelektričnih central. Sredi Ljubljanskega polja je zrasel metalurški kombinat, okoli njega pa so vstali mnogi stanovanjski bloki, ki so razširili Ljubljano daleč tja proti Šentvidu. Kaplanove in Peltonove turbine te nove tovarne so enakovredne podobnim tujezemskim izdelkom, njeni veliki žerjavci do 150 ton nosilnosti, njene ogromne črapalke, ki izbruhajo na uro do 95 milijonov litrov vode, reduktorji in še mnogi drugi stroji so že zelo iskanji izdelki na našem trgu.

Po vsej Sloveniji je zraslo v teh letih precej popolnoma novih industrijskih objektov. Ker smo že pri kovinski industriji, omenimo številna nova podjetja zlasti po Štajerskem. Samo v Mariboru jih je nekaj, ki so velikega pomena za naše gospodarstvo. To je posebno tovana železnih konstrukcij »Franc Leskošek-Luka«, »Remonta«, tovarna in livarna, »Mariborska livarna in tovarna kovinskih izdelkov«, tovarna poljedelskih strojev in še mnoge druge v Mariboru. Tu ne smemo pozabiti našega pravnca avtomobilske industrije v Teznom pri Mariboru, ki je prav tako naš povojni uspeh. Tovarna avtomobilov (TAM) je zgrajena na temeljih nekdanih tovarnih letalskih motorjev Messerschmidt, ki so jo v varstvu tezenskih smrek in napol pod zemljo zgradili med zadnjo vojno nemški okupatorji, ker so mislili, da bo tamkaj varna pred zavezniškimi napadi iz zraka. Sveda pa po končani vojni ni ostalo veliko več od nje. Bili so le temelji — in pa ideja, porojena iz pekočih potreb našega časa. Z upornim delom se delavci in strokovnjaki kmalu zmogli zapleteni proizvodni proces izdelovanja avtomobilov. Sprva so si moralni pomagati s tujimi, uvozimi motorji, nato pa so sami obvladali tudi proizvodnjo pogonskih eksplozivnih strojev in danes vozijo po vseh naših cestah TAM avtobusi in tovarni avtomobili. Tovarni serijska izdelava tovarnih avtomobilov tipa »Luka« in avtobusov »Pionir« ne dela nobenih težav več. Tovarniški kolektiv je po pravici lahko ponosen na svoje uspehe. Od začetka svojega obratovanja je dala tovarna v promet že nad štiri tisoč vozil — tovornjakov in avtobusov!

Za naš promet je važna tudi mlada tovarna »Rog« v Ljubljani, ki izdeluje moška in ženska dvokolesa. Ne pravijo našemu belemu mestu zmanj »drugi Amsterdam«.

trpelja ogromno gospodarsko škodo. Naša politična zavest, naša narodnostna povezanost, naš socialistični patriotsizem in želja za svobodo ter iz prelite krvi porojena državnost, — vse to je dalo našim narodom moč, da smo lahko v neenakih borbi prenesli udarce nasprotnega propaganle in vzdržali gospodarsko blokado. Malokdo je verjel, da bomo vzdržali in ves svet je strmel, ko se je to vendar zgodilo. Iz tega je zrasel velikanski ugled naše domovine v svetu in so končno morali pred njim polžiti svoje orožje tudi naši dovrčajšnji najhujši nasprotinci. Sprevideli so, da takaj njihova politika ne vodi nikam in so nam ponudili roko in normalne odnose, — to pa je že drugo poglavje in ne spada več sem.

ZACELI SMO Z LITOSTROJEM

Iz predvojne zaostale in pretežno primitivno agrarne dežele postajamo močna industrijska država. Obnovili smo staro industrijo, kolikor je je bilo, največ pa so seveda k temu pripravili velikanski industrijski objekti in novi elektroenergetski viri, o katerih bomo zdaj spregovorili nekaj besed. Predaleč bi nas zavedlo, če bi hoteli na tem mestu obnavljati nadrobno samo največje industrijske in rudarske kolose in vse vire električne energije. Že naštevanje vseh novih gospodarskih orjakov samo na področju naše republike bi nam vzel-

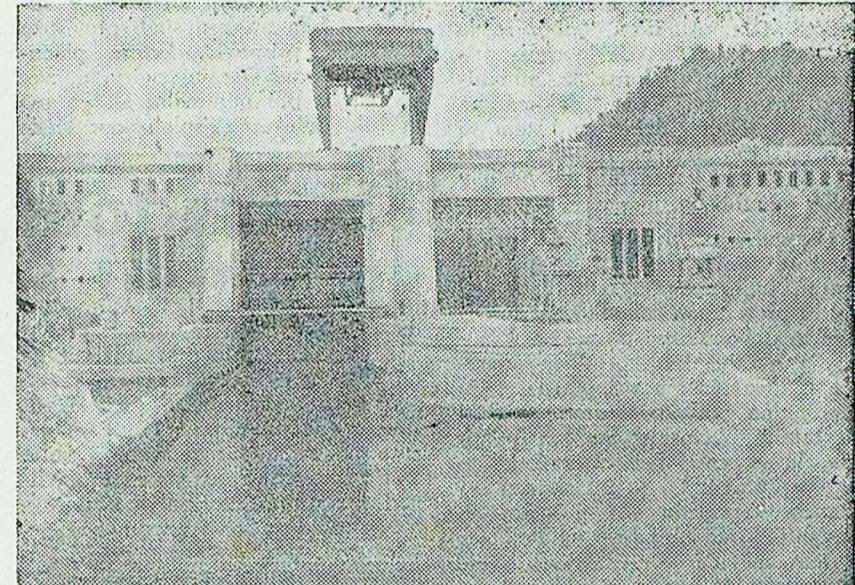
Brez Titovih zavodov Litostroja v Ljubljani si ne moremo niti zamisliti gradnje naših elektrarn, Kaplanove in Peltonove turbine Litostroja so znane po svoji kvaliteti tudi izven meja naše domovine.

Ljubljana je bila vedno znana kot mesto koles in pomanjkanje tega vozila malega človeka se je občutno počnalo, ker jih takoj po vojni ni bilo lahko dobiti, v redni prodaji pa jih sploh ni bilo. Danes jih tovarna »Rog« izdeluje čez 10.000 letno.

Doma izdelujemo še najrazlič-

deluje tudi najbolj zapletene mehanizme za radiotelefonijo, rešila je tudi problem razgovarjanja po električni napeljavi, podzugsila pa se je že tudi v televiziji in izdelala prvi oddajnik in sprejemnik za brezžični prenos slik na večje razdalje.

Mnogo je po naši deželi najraz-

Velika hidroelektrična centrala Medvode na Savi nad Ljubljano bo dajala letno 65 milijonov kilovatnih ur električne energije. Nad njenim jezom je nastalo Zbiljsko jezero, ki je vedno bolj privlačna turistična postojanka za Ljubljancane in druge izletnike.

nejše stroje in potreboščine, ki smo jih morali pred vojno uvažati iz tujine. Pisalni stroji, telefonske centrale in aparati ter drugi prepotrebni izdelki precizne mehanike so že dolgo na trgu. Posebno smo ponosni na kompletno kinoprojektorje z zvočnimi aparaturami, s katernimi je opremljeno že nad 800 kinoprotektskih kabin po vsej Jugoslaviji. Vse to so izdelki naše nove tovarne »Iskra« v Kranju. Obvladala pa je tudi že zapleteni postopek izdelave projektorja za plastični, trodimenzionalni film (3D) in obeta nam kot posebno plesenečje tako imenovani kinemaskop. Ta predvaja trodimenzionalne filme tako, da gledalcem ni treba kot sicer uporabljati posebnih ččal za 3D filme. Tovarna izdeluje okrog 100 različnih izdelkov, od katertih jih mnogo tudi izvaja v tujino, zlasti kinoprojektorje.

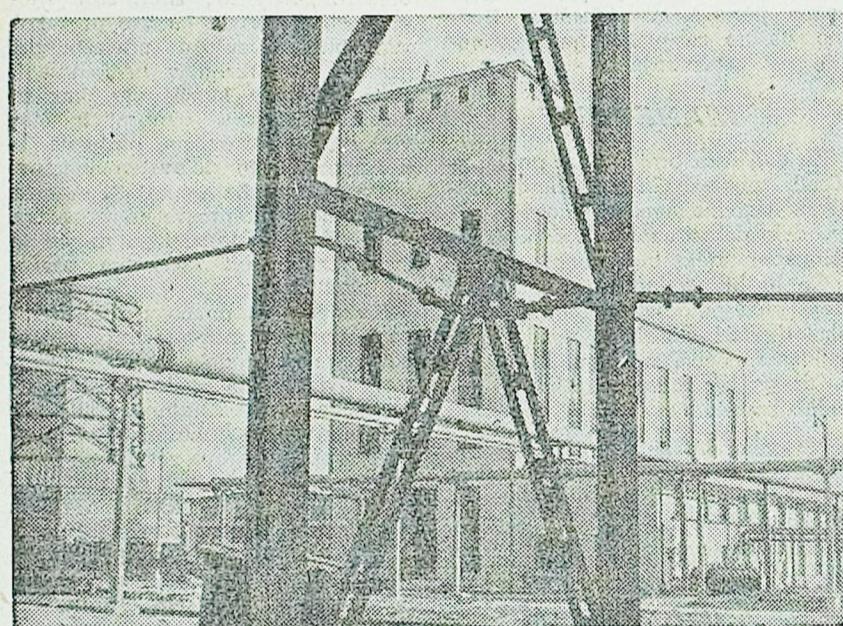
Blizu tem produktom so izdelki naše mlade radioindustrije. Pri tem se je najbolj razvila tovarna elektrozvez »Telekomunikacije« v Ljubljani s svojimi obrati v Semiču, Šentjerneju na Dolenjskem in Sežani. Temelji tovarne so bili položeni že med narodnoosvobodilno vojno, ko so se naši pridni vezisti ukvarjali z najrazličnejšimi problemi brezžičnih zvez. Med njimi so znana imena Rudi Jančar-Turk, ustanovitelj in direktor nove tovarne, brata Vrščaja in drugi. Tovarna je najbolj znana po svojih radioaparatuhi, ki pa niso najvažnejši njeni izdelki. Med drugim iz-

ličnejših tovarn kovinskih izdelkov, posebno poljedelskih strojev, ki se razvile iz prvotnih obrtnih dežavnic in prerasle v industrijsko podjetje. Preveč bi bilo, če bi hoteli vse našteti. Surovine dobivajo iz naših velikih železarn, kot so to Jesenice, kjer je železarska tradičija že nad 600 let starja, potem Ravne na Koroškem, železarna Štore pri Celju s svojim najsdobnejšim in za zdaj edinim elektroplavljem v Jugoslaviji, ki izdeluje najbolj specjalne vrste jekla, je pa še mnogo drugih litar v Sloveniji, ki so zrasle po osvoboditvi. Sem spadajo številne strojne tovarne in litarne. Posebno znana je v Trbovljah, ki izdeluje ogromno za naše rudnike, vrši sama tudi vsa montažna dela in vsa popravila. Z njenimi izdelki je opremljen tudi naš obnovljeni istrski rudnik premoga v Sečovljah.

Predno preidemo na ostale veje naše industrije, omenimo še največji industrijski objekt v Sloveniji, ki je prav pred kratkim pričel z obratovanjem. Prejkone že veste, da imamo v mislih novo tovarno glinice in aluminija v Kidričevem, nekdajem Štrnšču pri Ptaju. Tuobjekt so med narodnoosvobodilno vojno, ko so se naši pridni vezisti ukvarjali z najrazličnejšimi problemi brezžičnih zvez. Med njimi so znana imena Rudi Jančar-Turk, ustanovitelj in direktor nove tovarne, brata Vrščaja in drugi. Tovarna je najbolj znana po svojih radioaparatuhi, ki pa niso najvažnejši njeni izdelki. Med drugim iz-

Brez Titovih zavodov Litostroja v Ljubljani si ne moremo niti zamisliti gradnje naših elektrarn, Kaplanove in Peltonove turbine Litostroja so znane po svoji kvaliteti tudi izven meja naše domovine.

Najnovejši gigant naše industrije je Tovarna glinice in aluminija v Kidričevem pri Ptaju. Ko bo tovarna delala s polno zmogljivostjo, bo dajala letno 90 tisoč ton glinice in 30 tisoč ton čistega »belega srebra«, kot tudi pravijo metallurgi aluminiju.

čin, ki nam jih je vsljeval politični razvoj v svetu. Pri tem je bila naša osnovna naloga in naš veliki smotr, ohraniti našo neodvisnost in naš s krvjo priborjeno svobodo. Za to smo marsikaj tudi žrtvovali in s tem vsemu svetu dokazali, da se z dejambi borimo za obranitev miru.

Ko je leta 1945 nehalo s svojim divjanjem najhujša vojna, kar jih do zdaj človeštvo pomni in ki je posebno prizadejala zlasti v človeških žrtvah prav naše narode, obenem pa nam je tudi v gospodarskem pogledu zapustila najbolj kruto dediščino, ki si jo človek lahko zamislji. Porušeni domovi, razdeljane prometne zveze in vozni park ter uničena skoro vsa gospodarska proizvodna sredstva — vse to je terjalo kar najnajnejsjo obnovo. To je bilo obenem obdobje herojskih podvigov našega delavskoga razreda in brezpremernega delovnega poleta naše mladine.

Lahko so nas tedaj tudi sovražili, — in med uradnimi predstavniki vladajočih strank v svetu smo res imeli le malo prijateljev, — toda morali so se nam čuditi in nas spoštovati. Iz tega z delom priborjenega spoštovanja pa je rasel veliki ugled naše države, ob katerem se je skrhalo marsikatera ostrina, namentena našemu vratu.

Obnavljanju najnajnejsih živjenjskih pogojev in najpotrebenjih objektov našega gospodarstva

Samo Kidričeve bo ob polnem obratovanju rabilo nad 600 milijard

jonov kilovatnih ur električne energije na leto, — več, kot jo je porabila vsa slovenska industrija, vse obrati in vse prebivalstvo pred vojno. Porast industrije je nujno terjal tudi vzporedno povečanje proizvodnje električne energije. Zato smo takoj po vojni priceli z gradnjo petih velikih elektroenergetskih objektov. Prva je bila hidrocentrala Mariborski otok, ki je pričela z obratovanjem že leta 1948. Pridružila se ji je naslednje leto HC Savica, nato pa še HC Moste pri Žirovnici. Tudi pri Medvodah nad Ljubljano je zrasla velika hidrocentrala. Na Dravi pod Mariborom že tudi obratuje HC Vuzevica, kmalu pa bo gotova istotam še HC Vuhred. Sem spada še veliki akumulacijski bazen in HC na Ponorju in velika termocentrala v Šoštanj. Šele ko bo ta elektrokompleks gotov, bo lahko tovarna alu-

Postali smo industrijska država

ve za našo tekstilno industrijo in za industrijo usnja. So se Kemična tovarna v Celju, Tovarna organskih barvil v Celju, Kemična tovarna v Domžalah in druge. Sem gre končno še tudi naša tovarna »Salvettie« v Piranu, ki izdeluje znano kristalno sodo, milo, loscilo za čevlje in parketno parsto. Znana tovarna mila in podobnih izdelkov je še »Zlatoroga« v Mariboru, za razna loščila in drogejske proizvode pa »Ilirija« v Ljubljani. Kemične tovarne so še »Aero« v Celju za različne barve, indigo in trakove za pisalne stroje, dalje tovarna barv in lakov »Co-

Močnejše objekte ima pri nas tudi industrija za predelovanje nekovin. Zlasti je močno zastopana cementna industrija (Anhovo pri Novi Gorici, Kanal, Trbovlje). Tu di ta veja industrije ima mogočen vpliv na našo gradbeno industrijo in je močno povezana z njo. Industrija cementa je nekakšen jezik, ki na tehnici našega standarda v pogledu stanovanjskega vprašanja, je pa tudi neobhodno potreben za zidavo novih industrijskih poslopij. Veliko pa ga gre tudi za izvoz, posebno na Blížji Vzhod in v Južno Ameriko. Seveda se potem pridružijo našim cementarnam še druge po državi, od teh so največje v Dalmaciji.

PROIZVODNJA NAFTE NARASCA

Preveč bi bilo, če bi podrobno govorili tudi o naših rudnikih. Vsem je več ali manj znano, da imamo v Sloveniji velike rudničke premoga, železa, cinka in svinca, zlasti pa je pomemben rudnik živega srebra v Idriji. V rudarstvu so znania imena krajev Trbovlje, Zagorje in Hrastnik (zadnji slovi tudi po steklarški industriji), Senovo, Krmelj, Črna, Velenje in mnoga druga. V zadnjem času so se jih pridružile tudi naše Sečovlje, kjer je spet začel z delom rudnik premoga.

Posebej moramo omeniti našo proizvodnjo nafte ali »belega premoga«, naftarijem pa pravijo tudi »beli rudarji«. Pridobivanje nafte je pri nas popolnoma novo delo. Jugoslavija je pred vojno uvažala prav vsa mineralna olja. Ceprav so vedeli, da so pri nas ležišča nafte, pa tudi kapital, od katerega je bila dejela odvisna, v skrbi za svoj profit ni dovolil njenje eksploatacije. Po končani vojni je bila naša prva skrb pridobivanje domače nafte. V teh prizadevanjih nas je spet težko zavrla gospodarska blokada Kominforma, vendor smo si kmalu pomogli. Leta 1949 smo proizvedli že 63.000 ton domače nafte, leta 1953 172.000 ton, lani 225.000 ton, letos pa bomo po predvidenem načrtu pridobil že 270.000 ton surove nafte. Toda ceprav smo z lastno proizvodnjo nafte že davnec presegli predvojni uvoz, vendor doma pridobljene količine ne bodo zadostovali za vse potrebe domače potrošnje. Potrebe tako hitro naraščajo, da bomo vsak čas rabilo že cel milijon ton nafte. Naše rafinerije bodo morale že v letošnjem letu predelati okrog 900.000 ton surove nafte. Potrošnja nafte se je posebno dvignila zaradi povečanega števila naših modernih prekoceanskih trgovskih ladij, ki so vse na motorni pogon.

KRIŽEM PO JUGOSLAVIJI

Za boljše razumevanje naše gospodarske graditve in doslej doseglih uspehov ter bodoče perspektive našega nadaljnega razvoja se bomo malo ogledali po vsej Jugoslaviji. Skušali se bomo seznamiti z nekaj splošnimi podatki iz našega gospodarstva v zveznem merilu.

IZ INDUSTRIJE IN GRADBENIŠTVA — POLOVICO NARODNEGA DOHODKA PRI NAS

Dobesedno lahko rečemo, da smo postalni industrijska dežela. To nam priča najbolj naš izvoz. Naši industrijski izdelki so se že močno uveljavili na tujih tržiščih in v našem izvozu bodo kmalu prevladovali. Taka struktura izvoza je značilna za vse industrijske dežele sveta. Za zdaj izdelki zavzemajo 15% našega izvoza, če pa sem pristojeno vrednost izvoza naše metalurgije ter kemične in lesne industrije, potem ti proizvodi predstavljajo 57% celokupne vrednosti našega izvoza.

Najrealnejšo sliko našega industrijskega napredka pa nam daje izračun narodnega dohodka po posameznih vejah našega gospodarstva. Tako so naši delovni ljudje v letu 1953 ustvarili v industriji in gradbeništvu točno polovico celokupnega narodnega dohodka v zveznem merilu, v slovenskem pa celo čez 72%! Na kmetijstvu je odpadlo komaj 30% narodnega dohodka v državi, v naši republiki pa niti 12%. Ta razlika pa je v letošnjem letu še večja, ker je indu-

strija še napredovala, medtem ko se kmetijska proizvodnja ni dvignila.

Iz te intenzivne rasti in nagnjene vzpona naše industrije pa so seveda nastale precejšnje težave za celotno naše gospodarstvo. Čeprav smo po vojni zgradili precej elektročrnih central in začenjajo vedno nove z obratovanjem (med njimi so znani giganti Jablanici, Zvorniku, Vinodolu in drugi), se v državnem merilu proizvodnja električne energije približuje štirim milijardam kWh na leto, imamo kljub tem velikanskim uspehom težave z elektriko. Z gradnjo novih elektrarn namreč ne dohitavamo naraščanja potrošnje električne energije ne le v industrijske namene, marveč imamo težave celo v gospodinjstvu. Gradnja električnega omrežja in novih transformatorskih postaj ne more tako naglo slediti povečanim potrebam potrošnikov energije. Zato se zlasti pozimi dogaja, da elektrika na področjih najbolj obremenjenih transformatorskih postaj večkrat odpove.

Povečane potrebe naše industrije močno vplivajo tudi na stanje v našem rudarstvu. Rudniki kljub povečani proizvodnji premoga ne morejo zadovoljiti vseh potreb industrije in potrošnje premoga v gospodinjstvu. Morali bomo za mehanizacijo naših premogovnikov letos žrtvovati nad osem milijard dinarjev, da bomo lahko izpolnili proizvodni plan letosnjega leta, ki določa po družbenem planu izklop in doba 14,4 milijona ton premoga, nasproti 12,8 milijona ton v lanskem letu.

SESTKRAT VEČ SUROVEGA ŽELEZA

Železarska industrija je osnova vsega industrijskega razvoja. Nje na graditve je zahtevala od nas v zadnjih letih ogromnih naprov. V glavnem pa smo jo končali in nam je že pričela donašati sadove. Središče naše železarske industrije je Zenica v Bosni. Tamkaj so nedavno predali v obratovanje ogromen plavž z dnevno proizvodnjo 600 ton surovega železa, pravkar bodo zakurili drugega prav takega, enega pa še gradijo in bu tudi letos gotov. Letos bo proizvodnja surovega železa dosegla 614.000 ton na nasproti 270.000 tonam v letu 1953 in 100.000 tonam v letu 1939. Tako se je naša proizvodnja surovega železa povečala za več kot šestkrat v odnosu na predvojno. Vzoreno pa se dviga tudi proizvodnja jekla in bo letos dosegla 807.000 ton. Večje količine jekla bosta dali prvenstveno jezklarni v Zenici in nova v Sisku, ki bo pravkar zakurila prvi dve Siemens-Martinovi peči. Zmogljivost naših železarn se bo letos dvignila celo na 930.000 ton, vendor je ne bomo mogli docela izkoristiti, ker še ne odgovarja tej meri tudi zmogljivost naših valjarn. Vsekakor letos ne bomo več imeli nobenih težav z železom in jeklom, kot je to bilo prejce pogosto zadnja leta. Velikemu uspehu železarn sta prisposobili tudi veliki koksarni v Lukavcu in Zenici.

Važno spremembu v naši izvozni politiki v odnosu na predvojno stanje pomeni bistvena razlika v strukturi izvoznih proizvodov. Predvojno je Jugoslavija izvažala večinoma samo rude, ki jih je tako pomeni lahko dajala le zaradi brezdušnega eksploatairanja delovne si-

le po rudnikih. Mi danes svoje rudno bogastvo sami izkorisčamo. Rude predelujemo doma v kovine in rajši tiste potem draga prodajamo v tujino. Že v predlošnem letu je naša proizvodnja svinca dosegla sedemkratno predvojno, letos pa bomo pretopili 74.000 ton svinca. Proizvodnja cinka smo tudi že trikrat presegli in znaša danes 15 tisoč ton. Prav tako je z bakrom in aluminijem. Vse te rude predelujemo doma in pri prodaji zato dosežemo neprimerno boljše pogoje.

Omenili smo že industrijo cementa. Ta bo v letošnjem letu dosegla rekordno številkovo 1.900.000 ton. Od tega odpade levji delež na Slovenijo. Sem spada še proizvodnja ognjavzdržnega materiala, azbestnih izdelkov in električnega izolirnega porcelana. Proizvodnja šamotnih izdelkov bo letos dosegla štirikratni predvojni nivo. Osvojili smo tudi proizvodnjo dragocenega magnezitnega in kromomagnezitnega materiala. V letu 1953 smo proizvedli 29 tisoč ton sintermagnezita (pred vojno komaj 2000 ton), letos pa se bo proizvodnja dvignila že na 48.000 ton. S temi izdelki se vedno bolj uvajamo tudi na svetovni trg, kjer so zelo iskani.

SE MALO OD VSEGDA ZA VSE

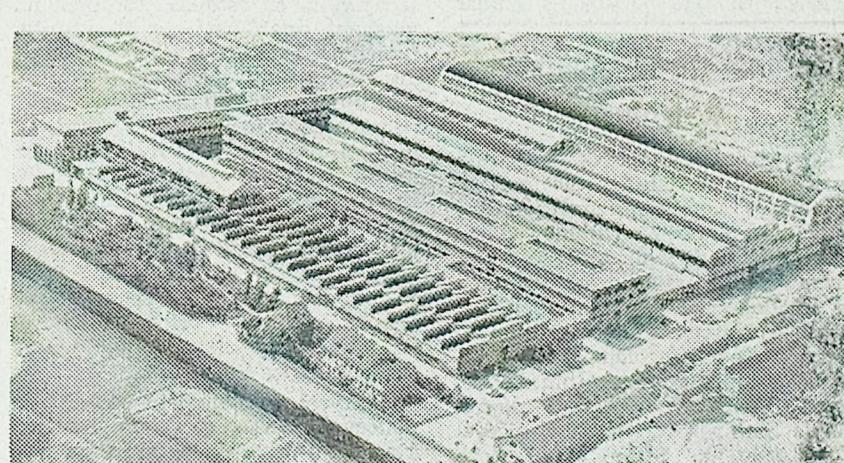
Po svetu nas poznajo in vedo za naše uspehe na področju industrializacije. Razen poprej omenjenih slovenskih večjih metalurških podjetij slovijo v zveznem merilu pravenci naše industrijske graditve, kot so tovarna orodnih strojev »Ivo Lola Ribar« v Železniku pri Beogradu, ki izdeluje in dobavlja kompletno opremre za železarne, za kemično industrijo, živarne in vajiarne ter vrši tudi montaže, skraka, odjemalcu izroči ključe popolnoma opremljenega v sposobnega za obratovanje vsakega metalurškega kombinata. Dalje ne smemo pozabiti velike tovarne za elektrostroje, zlasti generatorje vseh velikosti za elektrarne, »Rade Končar« v Zagrebu, tovarne orodnih strojev »Prvomajska«, tovarne motorjev in traktorjev v Rakovici pri Beogradu, dalje velikih tovarn za železniške lokomotive in vagonov »Djuro Djaković« v Slavonskem Brodu in Smederevu, tovarne železniških vagonov v Rankovičevem, nove tovarne avtomobilov v Priboju in drugi. Ne bilo bi prav, če ne bi omenili velikih tovarn, ki izdelujejo potreščine za široko potrošnjo. To so predvsem tekstilni kombinati po vsej državi in pa tovarna polivinilklorida v Splitu »Jugovinik«.

Omeniti moramo še našo ladjedelnško industrijo. Največji objekt te vrste je vsekakor ladjedelnica »3 maj« na Reki, ki gradi za naše pomorske linije tudi desetisočtonke plovne enote.

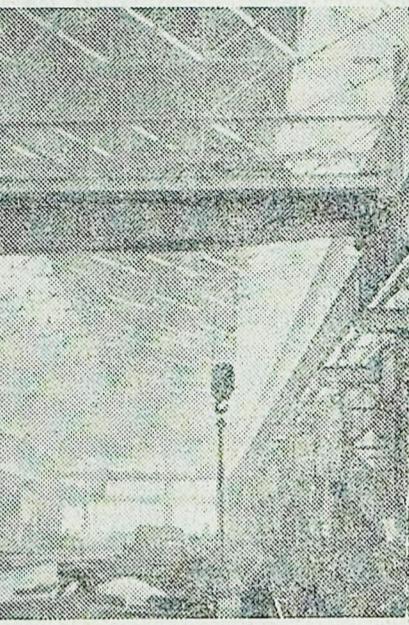
Zamerili bi se industriji, če ne bi omenili še njene veje, ki pa po svojem karakterju spada že skoraj drugam. To je filmska industrija. Tudi te nismo pred vojno poznavali, zdaj pa ima vsaka federalna republika svoje filmske studie, če ne več, vsaj za proizvodnjo kratkometražnih dokumentarnih filmov. Slovenci mamo svoj »Triglav«, Srbi »Avalok«, Hrvati »Jadranc«, Bosanci in Hercegovci »Bosnok, Črniogorci »Lovčen« in Makedonci »Vardar« filmsko podjetje.

Sem bi lahko »za lase privilek« kot pravimo, še naš turizem in gostinstvo, čemur Švicarji pravijo turistična industrija. Morda bomo tudi mi tako nekoč merili to stroško, ki je pomembna postavka našega proračuna, in to še bolj, če jo bomo znali razviti.

Brko

Tovarna orodnih strojev »Ivo Lola Ribar« v Železniku pri Beogradu je kompletno opremila in dala v pogon železarno v Smederevu v Srbiji, ki jo vidimo na sliki. Vsi stroji so izdelani v »ILR«.

Velika železarna na Jesenicah ima že 600-letno tradicijo. Izdeluje najboljša jekla in železne konstrukcije. Po vojni je bila zelo razširjena in modernizirana.

minija v Kidričevem nemoteno obratovala. Zdaj imamo v Sloveniji 37 elektrarn, ki dajejo letno že precej nad milijardo kilovatnih ur električne energije, — trikrat več, kot jo je pred vojno proizvajala Slovenija in več, kot vsa Jugoslavija. Veliko je to, in vendar še mnogo premočno za zadovoljitev nagnjene naraščajočih potreb naše industrije. Zato gradimo še vedno nove in nove hidrocentrale — vodne sile nam ne bo tako hitro zmanjkal!

POMEMBNA SUROVINA JE LES ...

Ko obravnavamo ostalo industrijo, moramo najprej govoriti o naših lesno-predelovalnih obratih. Les je na sploh surovina, ki je med našimi najpomembnejšimi izvozniimi artikli, bodisi v nepredelanim stanju ali kot finalni izdelki. Naravno bogastvo naših gozdov nas je reševalo v najbolj kritičnih časih. Les smo rabili za obnovo naših požganih domov, z njim pa smo tudi pokrivali naše najnajnovejše zahteve iz uvoza. Potrebe so nas prisilile celo na pretirano izkoriscanje lesnega fonda, kar se nam pa maščuje in moramo zato zdaj paziti. Prisiljeni smo bili na racionalno gospodarjanje z gozdovi in uvesti sečna dovoljenja, kar je povzročilo precej nejevolje med prizadetimi lastniki gozdov, ki niso znali pravilno oceniti prizadetij ljudske oblasti.

O lesni industriji ne bi podrobnejše razpravljali, ker vsi približno vemo, kakšna je. Imamo pa nekaj pomembnih lesnoindustrijskih obratov tudi na Primorskem. Največji je tovarna pohištva v Novi Gorici, dalje lesni kombinat »Javor« na Pivki, v Prestranku in Ilirske Bistrici, lesnoindustrijska podjetja v Ajdovščini, Postojni, Črnci (zdaj »Brest«), Idriji in drugod. Največje slovensko lesno podjetje, ki pa ima bolj trgovski značaj in se ukvarja predvsem z izvozom, je Slovenija—Les v Ljubljani.

Pomembna veja našega gospodarstva je kemična industrija. Sem spadajo »Kemična tovarna Moste« v Ljubljani, metalurško kemična industrija »Cinkarna« v Celju, tovarna kemičnih izdelkov Ruše pri Mariboru, ki je važna zlasti zaradi izdelovanja rudniških gnojil za naše kmetovalce in slovi tudi po priznaniem karbidu, ki ga zlasti uporabljajo rudarji za svoje svetilke in kovinarji za avtognosko varjenje, dalje Tovarna kemičnih izdelkov v Hrastniku, ki proizvaja zverpleno in solno kislino ter bar-

Občni zbor Zveze prosvetnih društev v Kopru

„Začetek novega razdobja v razvoju kulture v Slovenski Istri“

Gornje besede je izreklo kot za voščilo in program za nadaljnje delo na prosvetnem polju tovariš France Bevk, predsednik Ljudske prosvete Slovenije na občnem zboru Zveze prosvetnih društev, ki je bil pretekli teden v Kopru. Občnega zabora so se to pot udeležili tudi delegati novoprisključenih vasi iz Miliških hribov in iz Plavij, ki so jih delegati toplo pozdravili. Navzoči so bili tudi predstavnica LP Slovenije Anka Gaber, sekretar okrajnega komiteja ZKS Julij Beltram in predsednik okrajnega LO Franc Kralj.

Predsednik ZPD tov. Srečko Vilhar je govoril o delu in pomanjkljivosti na kulturno-prosvetnem področju. Najbolj vidni so bili letos uspehi na dramskem polju. Imamo lepe primere kulturnega delovanja v Ravnem, Krikavčah in še nekaterih drugih vased. V obalnih mestih so ustanovili več delavsko prosvetnih društev. Lepe uspehe je dosegla Ljudska univerza, ki je z raznimi poučnimi filmskimi predstavami pridrila v najbolj oddaljene vasi okraja. Kar zadava pevske zbole, je treba pojaviti pevski zbor društva »Svoboda« v Kopru in pevski zbor iz Ospa.

Na drugi strani pa so tudi težave in pomanjkljivosti. Na terenu se včasih borijo za dobre prosvetne delavce. Ti so obremenjeni z drugimi nalogami, tako da težko najdejo čas za pomoč domaćim prosvetnim delavcem. Ne moremo se pojaviti s knjižnicami. Vsa prosvetna društva skupaj imajo le okoli 1800 knjig. Knjižnice so neurejene, klub temu, da je po vaseh več zadružnih in kulturnih domov. Ne znamo pravilno izkoristiti prostorov, ki so namenjeni kulturi. Dvorane nimajo urejenih

Knjižnice in izobrazba posameznika — glavna skrb naših prosvetnih društev v bodoče.

ogrevalnic, kar zelo vpliva na udeležbo posebno v zimskem času. Včasih pa manjka tudi malo dobre voleje s strani posameznikov. Ko so npr. organizirali tečaj za knjižničarje, se ga je udeležil en sam mladinec iz Pobegov, dramski tečaj pa je obiskalo samo pet mladincev iz vasi. Nekatera prosvetna društva odigrajo na leto po eno igro, nato pa vse potihne.

V razpravi je prvi spregovoril predsednik Ljudske prosvete Slovenije, France Bevk, ki je med drugim dejal:

»Veseli me, da lahko pozdravim vaš občni zbor v imenu Ljudske prosvete Slovenije. Danes, ko ste končno združeni z našo skupno domovino, ne prihajamo več k vam kot gosti, temveč kot kulturni delavci k svojim tovaršem, ki bomo odslej skupno nosili odgovornost za razvoj ljudske prosvete v Slovenski Istri.

Po zadnji vojni in po osvoboditvi ste v teh krajinah oralni trdo ledino, dosegli ste zelo vidne uspehe, saj ste ustvarjali iz niča in ni vaša krivda, če uspehi niso bili večji.

Danes svet naglo napreduje. Mi moramo v korak z njim, če nočemo nazadovati. Naša industrija, naše kmetijstvo bo potrebovalo izobražene ljudi, da se bomo dvignili iz revščine do blagostanja in korakali v isti vrsti z drugimi naprednimi narodi. In kje naj naš človek dobi potrebne izobrazbe, če ne v naših društvih, ki morajo biti nadaljevalne šole za odrasle.«

Tako za tem je tovariš Vilhar

»Mladost pred sodiščem« v Kopru

Kot četrti premjeri v letošnjem sezoni je Gledališče Slovenskega Primorja v Kopru uprizorilo pretekli teden Tiemeyerjevo dramo »Mladost pred sodiščem«, ki jo avtor imenuje »Razpravo pred sodiščem za mladoletnike v dveh dejanjih.« Delo je režirala dramaturginja koprskega gledališča, Djurdjica Flertova, nastopili pa so: Albin Penko, Sonja Stoparjeva, Oskar Venturini, Majda Skrbinskova, Breda Urbičeva, Tone Albreht, Albert Raner, Jože Zalar, Marga Filčeva in Branko Karbič.

O predstavi bomo poročali podrobnejše v prihodnji številki.

predlagal, naj se tudi Zveza prosvetnih društev koprskega okraja vključi v Ljudsko prosveto Slovenije. Ta predlog so delegati odobrili s ploskanjem. Tovariš Bevk je nato dejal, da z veseljem sprejemata to odločitev. Ljudska prosveta Slovenije bo v bodoče lahko bolj uspešno vsestransko pomagala, da se bo kulturno prosvetno življenje na Kopru bolje razvijalo.

V nadaljevanju razprave so delegati poudarili, da bo treba v bodoče posvečati več pažnje izobraževanju posameznikov in jih kulturno dvigati. Nadalje bo morala skrbeti za razširitev in ureditev knjižnic in čitalnic. Naj v bodoče ne bo takih

primerov, kot je v Babičih, kjer bi ljudje radi brali, pa ne vedo, da imajo dobreh deset minut daleč v zadružnem domu v Marezigah dobro urejeno knjižnico z dobrimi in poljudnimi knjigami.

Občni zbor je ugotovil, da je bilo dramsko delo v preteklem letu uspešno. Ljudje se vedno bolj zanimajo za predstave in si jih želijo. Treba bo stremeti za kvaliteto. Za naprej pa bo treba dati vse sile za ureditev knjižnic, za ustanavljanje izobraževalnih tečajev in podpreti delo pevskih zborov.

Ob zaključku so delegati izvolili še nov, trimajstčlanski upravni odbor.

P. A.

Filmi, ki jih bomo videli

ZARADI MOJE LJUBEZNI je švedski film, ki ga je režiral Arne Mattsson, igrata pa v njem Maj Britt Nilsson in Folke Sundquist. Zadnjega smo že videli v prvem filmu, s katerim so nam Švedi predstavili svojo filmsko produkcijo in nam jo ostal v najlepšem spominu, »Plesala je samo eno poletje«. Pravijo, da ta film prejšnjega ne doseg, bo pa prav gotovo prijetna poživitev našega filmskega sporeda, ki tone v poplavu ameriških filmov. Tokrat film obravnava odnos staršev do otrok, nasprostvo dveh pokolenj. Mladi gredo preko vseh ovir, kadar gre za ljubezen, a stari ne morejo razumeti svojih otrok. Mlada matrunata sta se imela rada, kmalu se pojavi sad njune ljubezni, starši pa se odločno uprejo poroki. Klub temu pa se poročita, ko se mlađi mož ukloni zahtevam staršev, da ne smeta imeti pri sebi otroka. A končno tudi on spozna, da je sreča le v mirnem družinskom življenju.

Francoski film CRAINQUEBILLE je bil posnet po istoimenski noveli francoskega pisatelja Anatola Francea. V njej nam pisatelj pripoveduje o branjevcu, ki ga je uničil policijski birokratizem. Pripeljejo ga pred sodišče zaradi žaljenja službenih organov. Tu pa se tako nerodno zagovarja, da ga odsodijo na 15 dni zapora. Dva tedna mista veliko, a zanj pomenita mnogo več, ker se zaveda, da je nedolžen. Ko ga spustijo, postane pijanec. Potika se po ulicah in se mu stoži po zaporu. Ko pa se zdaj na vse načine trudi, da bi razrazil žandarje, se nihče več ne

zmeni zanj. Crainquebille se zaveda, da se mu spet godi krivica. In ko spozna, da se pravica za reveža ne zmeni, se utrdi njegovo prepričanje; življenje je treba spremeni.

Tudi Angleži ne bodo manjkali v naslednjem tednu. Zadnje čase smo videli že nekaj njihovih zabavnih filmov, vse več ali manj uspele. Točkat pa nam bodo v VESELEM NORMANU predstavili novega komika Normana Wisdoma, ki mu pravijo »novi Chaplin« in za katerega trdijo, da mu je usojena še slavna pot. Film sicer temelji v glavnem na situacijski komiki, vendar je izredno uspel v primeru s sličnimi filmi ostalih produkcij in bo verjetno tudi nas prav lepo zabaval.

Prizor iz našega filma »Ešalon dr. M.« — na sliki dr. M. (Marijan Lovrić) in Nadja Poderegin, ki skrbita za ranjence na utrjujoči poti v Peč

Glasbeno šolstvo v koprskem okraju

seliti, se je po nalogu oddelka za prosveto preselila v Koper julija 1950. l., s poukom pa je pritele še maja 1951. leta, ko so ji bili dodeljeni in adaptirani prostori na Gandusijevem trgu.

Že prvo leto je v Kopru obiskovalo šolo 120 gojencev in njihovo število je od leta do leta naraščalo. Pomnožilo se je tudi število učnih moči. Šola je dobila potrebnih inventarjev, klavirje, violine, violončele in nekaj pihal. Število predmetov se širi. Na šoli poučujejo vse teoretične predmete, klavir, violino, violončelo, kontrabas ter pihala. Nekaj semestrov se je vršil tudi pouk solopetja.

Zelo je naraslo število gojencev v preteklem šolskem letu. Letos se je pa vpisalo kar 30 novincev, ki se v pripravljalnem tečaju učijo solfedge in glasbene teorije. Kmalu bodo usposobljeni za instrumentalni pouk. Letos ni bilo mogoče nuditi instrumentalnega pouka niti vsem onim gojencem, ki so se vpisali že lani, ker bi za to rabila še nekaj sob, klavirjev in učnih moči, saj je sedaj na šoli že 193 gojencev.

Ko je bil upokojen njen prvi ravnatelj Srečko Kumar, je prevzel vodstvo šole profesor Vladimir Lovčec, ki šteje med najvidnejše slovenske komponiste mlade generacije in ki posveča veliko pažnje vsem potrebam glasbene vzgoje v našem okraju.

Dosežene uspehe je Glasbena šola pokazala ob koncu vsakega šolskega leta z javnimi produkcijami svo-

Po jugoslovanskih filmskih ateljejih

Jugoslovanski film bo slavil letos in predvsem prihodnje leto desetletnico svojega dela. Iz skromnih začetkov se je v teh desetih letih razvilo kaj plodno delovanje in ustvarjanje. Letošnje leto je bilo izmed najbolj zanimivih. Obščino prav na hitro jugoslovanske filmske delavce in si oglejmo vsaj njihova zadnja filmska dela.

V Ljubljani je »Triglav film« končal prvi jugoslovanski omnibus, ki združuje filme »Na valovih Mure« (Igor Pretnar), »Hudičeva čeljust« (Jane Kavčič) in »Vodnjak« (France Kosmač). Še pred koncem leta je bila premiera tega zanimivega filmskega poizkusa. Mladi Mirko Grobler, ki se vedno bolj uveljavlja s svojimi filmi, končuje dokumentarno - eksperimentalni film »Kmečki puntki«, medtem pa sta Metod in Milka Badjura vrstili svojih lepih dokumentarcev že do dala »Kroparske kovačec. Zvone Sintič, naš najbolj poznani režiser dokumentarist, je iz obširnega materiala o običajih na Dravskem polju zmontiral dve filmski reportaže »Zima mora umreči« (kurentovanje) in »Nevesta, le jemlji slovo!« (poročni običaj).

V Zagrebu »Jadranski film« dokončuje kar tri umetniške filme. »Gospod Ika« režiserja Mimice je že v glavnem končan. Prav tako je v končni obdelavi film »Deklica in hrast« režiserja Kreša Golika. Ta film obeta biti po fotografski strani pravo odkritje, kajti vse kaže, da je snemalec Franjo Vodopivec našel svojski slikovni stil, kakor ga dosedaj še v našem filmu nismo srečali. Režiser Branko Bauer, ki je lani posnel mladinski film »Sinji galeb«, je letos septembra

začel snemati nov mladinski film »Milijoni na otoku«, v katerem nastopa v glavnji ženski vlogi naša priljubljena Metka Babrijelčićeva.

Po velikem uspehu s Hanžekovičevim »Stojanom Mutikašom« je letos »Bosna film« iz Sarajeva zavala prof. S. Vorkapiči režijo ljubljanske drame »Hanka«. Letos so posneli več kakor polovico tega zahtevnega filma in zatrjujejo, da ga bodo prihodnje leto končali. V Sarajevu pa pridno deluje tudi podjetje »Studio film«, ki je letos posnelo celo vrsto dokumentarnih filmov in se resno pripravlja na snemanje svojega prvega umetniškega filma.

Beograd je bil letos filmsko zelo razgiban. Poleg številnih koprodukcij, od katerih kaže omeniti predvsem dve — »Krvavo potu podjetja« Avala filma iz Norvežan in »Dve jagodi grozdja« podjetja UFUS z Griki — so posneli celo vrsto domačih filmov. Svojo premiero je že doživel Pogačev film »Anikini čas«, a pred premiero je film »Ešalon dr. M.« mladega režisera Žike Mitroviča. Prvega je izdelala »Avala«, drugega pa UFUS, ki končuje še svoj tretji umetniški film »Ona dva« režisera Skrigina. Za isto podjetje pa je nadaljeni dokumentarist Milenko Škrbac v začetku novembra začel pripravljati umetniški film »Potniki s »Splendido«. Zelo marljivo je tudi podjetje »Zastava film«, ki je tudi letos posnelo vrsto dokumentarnih filmov iz življenja v naši armadi.

»Lovčen film« iz Hercegnovega je začelo pripravljati koncem letosnjega leta snemanje svojega umetniškega filma, ki ga bo režiral Veljko Stojanovič, ki je imel nejveč uspeha s filmom »Mrtvo mesto«.

Ostane nam še Makedonija, kjer deluje podjetje »Vardar film«. Tudi to podjetje je začelo letos snemati svoj umetniški film. To bo psihološka drama iz narodne osvobodilne borbe »Volčja noč«, ki jo režira slovenski režiser France Štiglic.

Če človek pogleda tako razgibano dejavnost, mora biti samo vesel elan, ki je zajel tudi naše filmske ateljeje. Podal sem le skop pregleđ umetniških filmov, med katerimi nisem omenil »Ciganke«, »Sumljive osebe« in »Koncert«, ki so tudi stekli letošnje leta. Omenil nisem tudi številnih koprodukcij, ki so bile dragocena šola posameznim podjetjem za koproducijsko dejavnost v prihodnjih letih.

Vitko Musek

je prvič nastopil zbor najmlajših učenčkov Glasbene šole. Zbor, ki ga vidite na naši sliki, je nastopil pod vodstvom učenca Borisa Kralja, na klavirju pa ga je spremljala nadarjena mala pianistka Sonja Pahorjeva, prav tako gojenka Glasbene šole.

Solnina znaša na glasbenih šolah 300. — din mesečno. Gojenci, ki do sejojo prav dober uspeh, plačujejo le polovico šolnino, odlični so pa popolnoma oproščeni. plačevanja. Seveda so oproščeni tudi vsi oni gojenci, ki dokažejo, da ne zmorejo plačevati šolnine.

V lanskem šolskem letu je bila osnovana Glasbena šola tudi v Izoli, letos jih pa snujejo v Piranu in Bujah.

Ljudska oblast ne štedi milijonskih izdatkov za kulturne potrebe ljudstva, ki naraščajo sorazmerno s splošnimi gospodarskim dvigom našega okraja.

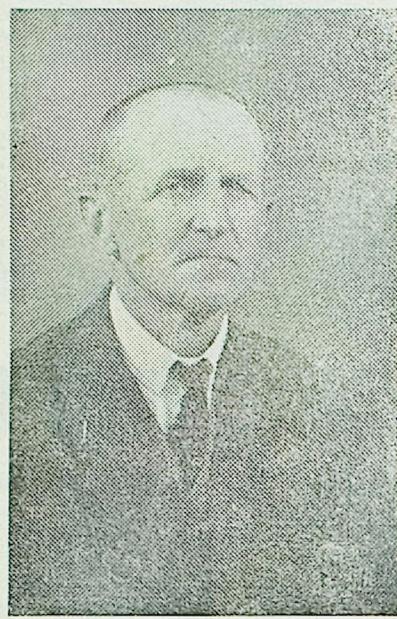
M. L.

Zbor cicibanov, učencev Glasbene šole v Kopru

IZ PRETEKLOSTI PLAVIJ IN BADIHE

Plavje in Badiha sta dve izmed tistih vasi, ki sta bili po Londonskem sporazumu priključeni k Jugoslaviji. Tu žive pridni ljudje, ki se ukvarjajo največ z vrtnarstvom. Zgodovina teh dveh vasi je pестra in jo je vredno pregledati. V naslednjem bomo iz preteklosti povzeli nekaj drobcev, ki jih je zapisal in ohranil preprosti in nadarjeni domačin.

Josip Hrovatin, rojen na Badihi. 5. novembra 1875 umrl 19. decembra 1944.

NARODNA PREBUDITEV

Do leta 1890 še v plavski občini nismo prav vedeli, kaj je narod. Toda počasi smo se začeli prebujati. Zbrali smo se nekateri fantje in mladi možje, da bi se učili petja. Naš prvi pevovodja je bil učitelj Karel Mahnič, ki je takrat služboval v Črnom kalu — Predloki. Ta nas je hodil dvakrat tedensko poučevat petja. Učiti smo se začeli prve dni avgusta, na dan vseh svetih pa smo javno nastopili v cerkvi. To je bil za vas velik dogodek.

Ko smo znali dobro zapeti razne cerkvene pesmi, nas je učitelj Mahnič nagovoril, naj bi se naučili tudi kako narodno pesem. Prvo smo se naučili pesmi: Slovenec sem.

Leta 1893 smo ustanovili društvo »Stražak«. Naš pevski zbor je kmalu nato dobil povabilo za gostovanje pri Sv. Mariji Magdaleni v Trstu in v Pobegih pri Kopru. V Pobegih smo nastopili z 28 pevci. Zapeli smo pesem: Slovenec in Hrvat. Vse je stremelo in vzklikalo: »Živeli plavski pevci! Živeli! Še enkrat!« Morali smo pesem ponoviti.

Isto leto smo doma priredili prvo veselico s petjem, godbo, šaljivo igro in plesom. Tako veselega dneva in toliko veselih obrazov ni bilo videti ne prej in ne kasneje. Nastopilo je šest pevskih zborov in tri godbe. Stroškov je bilo 150 forintov, dohodkov pa 180 forintov.

Tretji smo nastopili v Mačkovljah pri Trstu dne 30. oktobra 1898. Med drugimi pesmimi smo zapeli: Stoju, stoju tam lipica. Ta je poslušalce kar očarala. Nič manj niso gledalcev očarale naše pevke.

Ko so leta 1900 razdelili delo za cesto od Dogance na Badiho — na vsako kromo davka en meter ceste — so po razdelitvi na Klancu zapeli: Lepa naša domovina, Od Urala do Balkana in Zastava že razvita je.

Leta 1904 so na Badihi ustavili društvo »Naš dom«. Društvo se je razvijalo, da je bilo veselje biti član. Učili smo se narodne in druge pesmi. Vse to nam je podrl leta 1906 kapelan J. Žalokar, ki je takrat prišel na Plavje. Ta je s sabo prinesel zrna črnega razdora. Vsiljeval je klerikalne časnike in ker jih nismo hoteli sprejeti, je na skrivaj napravil razdor v našem društvu. Lepo petje in vaška slova je šla po »zaslugi« tega kaplana po vodi.

BOJ ZA SOLO IN UCITELJA NA PLAVJAH

Na Plavju je začela pomožna šola leta 1829. Poučeval je kapelan Strupe. Mladina je kazala zelo malo skrb do učenja. Le nekateri so se takrat naučili čitati.

Leta 1870 je z namestništvu prislo pismo, v katerem so Plavčanom svetovali, naj prosijo deželo za pomoč v denarju, če bi radi zgradili v vasi šolo. Takrat je na plavju kaplanoval neki Sancin, ki je hitro odpisal, da so ljudje zadovoljni. Z namestništvu so nato zahtevali, da to odobri tudi župnika, ki je bila takrat v Dojini. Tedanji plavski možičeljni, (muški, kopitneči, (milili so: starokopitne, op. ur.)), podrepniki gospode, pa so zahtevali, da se tega ne sme dovoliti. Zaman je bilo prigovaranje dolinskih odbornikov in celo samega župana Lovrihe, ki jih je prepričeval, naj bodo zadovoljni. Ta neumni plavski občinski odbor sta bila prevzelni Matija Čok in zloglasni Anton Ražen.

Zakaj niso hoteli šole v vasi? Sami niso imeli nič otrok, razen tegata pa so sovražili vse, ki so stanovali nad cerkvijo. Zmerjali so jih z montegrini, selvadighi, divjaki, ladri, tačovi, ignoranti, nevedneži in podobno. Bili so proti temu, da bi se otroci drugih kaj naučili.

Vsa zadeva je potem spala celih dvajset let. Leta 1882 je iz namestništva znova prislo na miljsko županstvo vprašanje, če želijo, da bi zgradili šolo na Plavju za vasi Plavje, Hrib in Škofijah. Tudi takrat so naši možje spali. Kmalu potem je prišla posebna komisija, ki ji je načeloval vladni komisar. Ko so pregledali teren, je komisija odločila, da bodo zgradili šolo na Spodnjih Škofijah. Prišlo je potem tako dalet, da so Plavčani hoteli imeti šolo na Piavjah, Škofijah na Spodnjih Škofijah, Hribu pa na Hribu.

Leta 1894 smo začeli resno govoriti o gradnji šole. Gradnja šole bi bila 16.000 goldinarjev in bi jo gradili na Spodnjih Škofijah. Plavčani bi prispevali 8000 goldinarjev. Učitelj Mahnič, ki je prav

Po zapisih Josipa Hrovatina

ja. Vladični šolski zastopnik Klobč je po pojedini dejal:

»Za gradnjo šolskega poslopja ste poskrbeli vi in ste s tem izvršili vašo dolžnost. Naša briga pa bo, da vam preskrbitimo učitelja. Preden bodo češnje pogname repke, bo ste dobili učitelja.«

Potekrat so potem češnje pogname repke, a učitelja še nismo imeli. Nismo obupali. Pošiljali smo prošnje in pritožbe na vse strani, to da učitelja le nismo dobili. Zaman so se naši poslanci v istrskem deželnem zboru v Pulju sklicevali na zakon, ki ga je izdal takratni ministriški predsednik, da je treba šole v Istri še ustanavljati, ne pa uničevati. Zadeva se je vlekla do leta 1899, ko so odločili, da bodo zidali šolo na Spodnjih Škofijah. Ta šola bo dvojezična, in mi smo se vedno bali, da nam bodo mladino potujali.

Da bi omehčali srca, smo po nasvetu državnega in deželnega poslancev dr. Matka Laginje sestavili prošnjo na deželnki šolski svet. V prošnji, ki nas je stala 10 forintov, smo navedli, da smo zadovoljni, če je šola na Plavju v dveh jezikih, v slovenskem učnem jeziku in nemškem ali italijanskem kot učnem predmetu. Šola pa naj bi bila podružnica škoške šole.

Leta 1901 smo po prijateljih zvezeli, da je na županstvu v Miljhakret, ki piše, da je treba sklicati na Plavjah komisijo, ki bo rešila vprašanje šole. Prav tak dekret so dobili že pred tremi leti, pa so ga skrili in zatajili. Tudi sedaj so vlekih celih pet mesecov, dokler niso bili prisiljeni sklicati komisijo.

Šele v novembру 1904 je prišla na Plavje prva učiteljica Marija Močetič. Šola je postala podružnica spodnješkofijske šole.

Tako smo si po dolgih 34 letih le priborili šolo in učno moč.

Robota — Plavčani kopljajo temelje za novo šolo in prevažajo kamenje

tiste leto hodiči pučevat patje, nam je svetoval:

»Sesidajte, sesidajte šolo, ker po stava veli, kjer je 40 in več otrok, mora dežela dati učitelja, če je na razpolago šolsko poslopje. Kmet si sam sezida hišo, kako da bi vši vsi skupno ne zgradili šole?!«

Pripomniti moram, da smo zasnovali prostovoljno blagajino od 5 do 50 forintov. Zbrali smo 960 forintov prispevkov. Ta denar pa je lahonski tihotapni prekanjenec Ubaldini zatail, toda je to prišlo prepozno na dan.

Načrt za šolo je naredil Anton Trobec, gradnjo pa je želel prevzeti za 370 forintov Dekančan Komar, po domači Fuzel. Domači zidarji z Andrejem Bolčičem, krčmarjem Miham Čokom in županom Bernardom Ubaldinijem so ugovarjali, če čemu tuji zidarji, če jih imamo doma. Zidari so potem potrošili veliko gradbenega materiala. Ce so dobili 50 kg žebeljev, jih drugi dan ni bilo nikjer več. Kmet je so kamenje in drugo dovajali v roboto. Ko je župan Ubaldini to videl, je dejal.

»Vidim, da vse opravljate z robami. Tudi jaz sem komunist in želim napraviti vse zastonj.«

Kakšen je bil ta »zastonja« se je kmalu pokazalo. Gradnja šole je stala 7800 forintov in 78 soldov! Načrt pa je bil za 4400 forintov. Kam je šel denar? Ubaldini ga je bil pojedel.

Ko je bila šola zgrajena, jo je prišla pregledati posebna komisija

strašna bolezen, da grozdje ni dišalo, pač pa smrdelo. Vse belo je bilo od strašne kosmatulje (oidium). Kdor je leto prej pridelal 100 čebrov vina, dugo leto ni pridelal niti 100 bokalov. Po tej ne-

sreči je prišla še mrzla zima in so skoro vse trte popocale (zmrznile). Prej bujni vinogradji so bili opustošeni. Le tu pa tam je ostala kaka trta. Kasneje se je bolezen nekako unesla in so ljudje zopet začeli saditi trte. Vendar bolezni ni prenehala, dokler niso začeli žveplati.

Prvi so začeli žveplati v Franciji

je kot tako imela veliko potreb. Kadar je bilo treba prispetati z delom za gradnjo cerkve, zvonika, občinskega sedeža in podobno, so morali priti občani na pomoc. To je najbolj prizadelo Mačkovljane in Tinjance, ker je bilo na Plavjah, Škofijah in Hribu malo hiš.

Miljci so kmalu začeli sekati drva v pridobljenih gozdovih. Drva so potem izvajali v Benetke in jih tam dobro prodajali. Naši pa so po tistih zomljivih pasli živino in tudi sekali drva. Miljci so zahtevali, naj plačajo pašo, a drva puste. Tako je nastala celo zmešnja-

»Poglejte, poglejte! Če bog ne ozdravi trte, misli, da jo bo on!«

in v Italiji. Kmalu so jih začeli posnemati tudi naši naprednejši kmetovalci. Nekateri starokopitni trmglavci pa so govorili, da je greh zdraviti trte, ker je to proti božji postavitvi! Ti so posebno v začetku črtili in zasramovali vse tiste, ki so žveplali. Tako so nekega naprednega Slovencev pri Orehu kar s ceste zasramovali:

»Vidite, vidite, hudiča! Biti bi hotel več kot Bog. Če Bog ne ozdravi trte, kako jih bo pa ta hudir ozdravil?«

Oh, nesrečni trmglavec! Veliko jih je še dandanašnji.

Od leta 1880 so trte bujno raste. Leta 1887 se je pojavila peronospora. Napredniji vinogradniki so kupili brizgalnice (škropilnice) in začeli škropiti. To zopet ni bilo prav nazadnjakom, ki se jim ni ljubilo škropiti. Nič jim ni koristilo praviti, da je dežela izdala knjige, ki uče, kako škropiti. Izgovarjali so se:

»Kej znajo bukve? Ne, ne znajo uone delat njive, ne gasput, ki jih je pisov. Naj gredo k vragu, škropilnica, brizgalnica in pumpa.«

SPOPADI Z MILJCI

ZA GOZDOVE IN PASNIKE

Ko so naši pradedje zapodili Francoze iz Istre, so iz velikih občin naredili več marljivih srenj. Miljska občina je takrat obsegala: Hrib, Škofije, Tinjan, Vinjan, Mačkovlje in Plavje. Miljci so se takrat pokazali kot prefrigani računari. Ce bi se bili priglašili za meščane, bi po takratni postavji izgubili pravico do vse občinske zemlje. Po prigovarjanju omikane laške gospode so se priglašili kot kmetje. S tem so pridobili polovico občinske zemlje, ki je ob segalo takrat skoraj polovico bemej te srenj. Sreča je hotela, da smo nakupili posestva preden so začeli narodni boji. Danes tega ne bi mogli več dobiti in bili bi sužnji tujcu.

Miljska občina je bila velika in strašna, pač pa smrdelo. Vse belo je bilo od strašne kosmatulje (oidium). Kdor je leto prej pridelal 100 čebrov vina, dugo leto ni pridelal niti 100 bokalov. Po tej ne-

va. Naši so trdili, da že od davnih časov pasejo in sekajo drva. Nekoc so prišli Miljci oboroženi s puškami, polovili naš živino in jo odgnali proti Miljam. Pastirji so hitro pritekli povedati, kaj se je zgodilo. Ob tej novici je bilo vse naenkrat na nogah. Oborožili so se s puškami, sekiramimi, kosamimi, vilačami in palicami in odhiteli na bojišče. Pred Miljami so tatove prehiteli in jim zastavili pot. Ko so Miljci zagledali nad sto oboroženih mož in fantov, so se jim začele tresti hlače. Nekaj resnih mož je stopilo pred nje in zahtevalo:

»Izročite nam živino, če ne, vas bomo. Za pašo se bomo pogovorili potem.«

Razkačeno ljudstvo pa je kričalo:

»Dajmo jum po grbi tem tatovom naše zemlje.«

Odlochen nastop je zaledel. Dobili smo nazaj uropano živino.

Bolj trda je šla za drva. Miljci so hodili po drva z osli, naši pa z vozovi. Nekatere strahopetne Miljce so naši kar nagnali nazaj. Od ježe so potem začigli več naših gozdov. Enkrat je gorel ves Vinjan.

Po tem dogodku so Miljci uvideli, da ne bodo nil opravili. Začeli so se pogajati in prodajati sporna zemljišča. Za Kamenščinco, Kamenščino in Urbanskok so zahtevali 3000 forintov. Naši pa so ugovarjali: Ali naj kupujemo tisto, kar je naše od pamtiškeva! Pravica je odločila plavski srenji eno tretjino, polovico ostalega so kupili Urbanci, eno tretjino (2300 forintov) pa so zbrali Badiha, Korte, Dogani in Puberli. S tem je bil spor zaradi gozdov za vedno končan.

... Izročite nam živino, če ne, vas bomo!«

IZ NOVAKOV V SOČO POD TRIGLAVOM

Pohod premične bolnice v zadnji ofenzivi

Vest o ofenzivi se je priplazila tudi v bolnico. Kmalu smo vsi govorili le o njej. Iz daljavn se je čulo borbjenje. Borci je dvigalo v ležiščih. Hudo je ležati brez orožja, brez moči ko vse naokrog poka...

V komandi bolnice ni bilo vse kol

po navadi. Štabna vrata so se venomer odpirala in zapirala. Klicali so v štab zdaj intendanta, zdaj kuhanje in patrulje. Politkomisar Anton Gogola je skakal sem ter tja, upravnik bolnice Pavel Jamšek pa je izgledal, kakor da bi bil obsojen na smrt.

Kako in kam prenesti premično bolnico ni bila majhna stvar. Povsod sovražnik, ki je v zadnjih vzdihljajih, okrepljen z umikajočimi se kvizilimškimi edinicami, poskušal doseči nemogoče. Zadnje povelje, ki ga je dobil komisar pri Korpusu, je bilo: »Star maček si tovariš komisar. Drugi je dodal: »Nevarnost.«

Tvariš, ki sta bila poslana v izvidnico, sta se vrnili. Prinesla sta novice, ki so slednjega zanimale. Njih vsebina je delala sive lase vsakomur, ki jih je slišal. Upravnik in komisar sta bila obkrožena na tak nevarno pot?

In res. Štab Korpusa se je bil dvignil s sedeža v Cerknem, ravno tako tudi štab XXXI. divizije. Cerkno je bilo prazno. Zdaj pa zdaj se bodo vsule sovražne tolpe v več let osvobojeno dolino. Samo bolnici stojita na svojih mestih. 96 ranjenih partizanov in nekaj tovarišev za spremstvo. K sreči ni bila bolnica na tem težkem in nevarnem pohodu osamljena. Priklučil se ji je še Rezijanski bataljon, ki je moral napraviti dolgo pot od Cerknega pa tja na Boško.

Tisti dan se sonca ni bilo na spred.

BOLNICA SE JE DVIGNILA IN ODŠLA NEZNANO KAM

Prvi spomladanski dan je prinesel v bolnico nekaj novega. Sonce je včasih pokukalo skozi oblake. Na sončni strani Novakov so iz zemlje prikučali prvi cvetovi teloha. Borci-ranjeni so zapustili pograde po bajtah in odšli neznano kam.

Počasi se je kolona pomikala iz Novakov po kožnih stezah. Pred kolono je šla predhodnica, za kolono pa zaščitnica. Vsí, ki so bili le malo zdravi, so nosili opremo kuhinje in hrano. Spočetka ni bilo težko, ali težka bremena in rane so se začele maščevati. Dolga pot, brez hrane in počitka je bila vedno težavnejša.

Temna noč je skrila kolono, ki se je venomer pomikala naprej. Zdaj pa zdaj je počivala ali pa je čakača sporočila izvidnico. Kak ranjen borec, ki se je že težko premikal od slabosti, je le vprašal: »Kam neki gremo? Nihče ni vedel odgovora.

Najpogostejši odgovor komisarja Gogole je bil: »Saj bomo kmalu na mestu.« A tisti partizanski kmalu je bil daleč, daleč... Kaj kmalu je noč ugasnila. Sončni žarki so obsijali utrujene in izmučene obrazne. Borcem se ni ljubilo niti kramljati. Stopalni so venomer drug za drugim, naprej, vedno naprej... Bolniki so se opirali drug na drugega. Mnogi so odmetali svoje stvari, le porcije in žlice so obdržali. Kolona se je ustavila na smrekovem grebenu. Zajek neki v takih bližini sovražnika?

Izkuljenih starih partizanov sovražnik ni mogel izmenaditi. Upravnik bolnice Pavel Jamšek in komisar Gogola sta vedela za načrte, ki sta si jih sama napravila. Bolnica mora ostati skrita do mraka na tem grebenu, sovražnik pa, kajk temu da se nahaja v bližnji vasi, ne sme tegu zvedeti.

PREHOD PREKO BAŠKE GRAPE

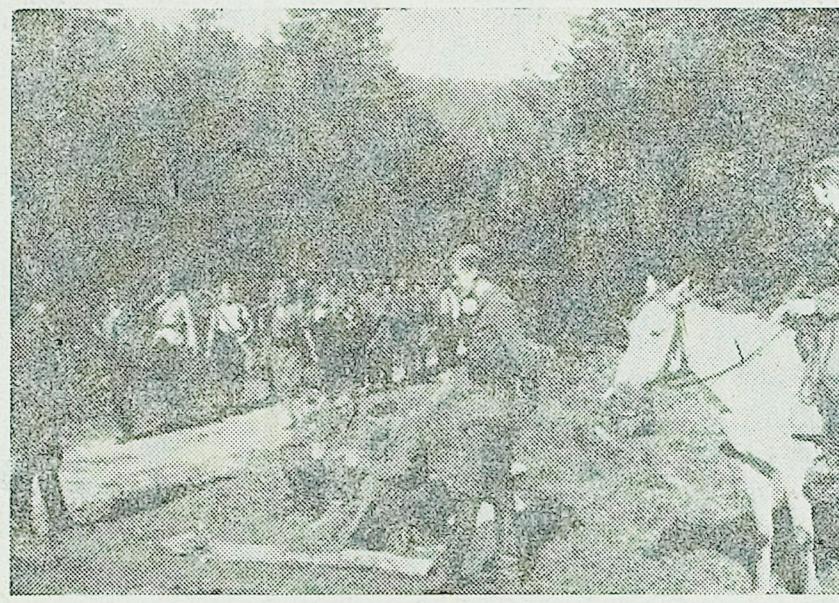
Tako je cela bolnica dočakala včera. V mraku se je spustila ob robu grebena do Baške grape. Stroga tišina je vladala v trenutku, ko se je kolona plazila mimo sovražne zasege, ki je bila postavljena pred vhodom v Baško grapo. Mimo prve zasede je šlo, hujše je bilo v sami dolini, na cesti in na progi, kjer je bilo polno nemških zased in patrulj. Čuvali so cesto in mostove ter železniško progo pred partizani skoraj na vseh 100 metrov. Namen bolnice je bil, priplaziti se na drugo stran Baške grape. To je bila nadvse težka naloga. Vendar strah

pred smrtno napravi človeka močnega in hrabrega. Borci, ki so se pripravljali, da bodo napadli in razgnali zasedo, so pozabili, da so lačni, da že skoraj tri dni niso nič jedli. V njih je bila misel, da je boljše umreti pogumno kot pa bojazljivci.

Predvidno so se ranjeni naslonili ob rob ceste in čakali. Kmalu zatem je šlo po koloni od ust do ust (to je bil tako imenovan partizanski telefon): »Slavko, Miha in Bojan naj pridejo naprej.«

Bolniki so se vprašajoče spogledovali. Nekdo je šepetaje povedal, da so imenovani tovariši SKOJ-evci. Drugi je dodal: »Nevarnost.«

Tvariš, ki sta bila poslana v izvidnico, sta se vrnili. Prinesla sta novice, ki so slednjega zanimale. Njih vsebina je delala sive lase vsakomur, ki jih je slišal. Upravnik in komisar sta bila obkrožena na tak nevarno pot?

Pohod borcev XXXI. divizije na Primorskem v zadnji sovražni ofenzivi

taje razlagal, kje je sovražnik s svojimi zasedami, in kje krožijo nemške patrulje. »Skušala sva najti prehod, ki ne bi bil zavarovan od Nemcev in kjer naj bi se bolnica splazila preko proge do Bače, in nato čez cesto na drugo stran. Skoraj na vseh 40 metrov je na progi Švaba, po cesti patrulirajo skupine več mož skupaj.«

Taka je bila cela situacija. Da bi počil en sam strel, bi bila cela bolnica v grapi obkoljena. Nemci bi vrgli samo eno raketo, z njo razsvetili celo grapo, in jih opazili. Iz črne teme bi obstrelevali partizansko kolono. Le kdo od bolnikov bi mogel uititi?

Komisar in upravnik sta se spogledovali. »Kaj naj storimo?« Šestindeset ranjencev je treba varovati. Od poguma je bila odvisna cela bolnica. Zbrali so se vsi SKOJ-evci, komisar jim je šepetaje govoril:

»Na vas, tovariši mladi komunisti, leži usoda naše bolnice. Moramo se prebiti preko Baške grape za vseko ceno, prej pa moramo razgnati zasede, ki so pred nami. Naprej moramo ne gledate na žrtve, ne gledate na nevarnost. Če ostanemo tukaj, nas lahko žive polove, braniti se nismo s čim. Priplaziti se morate čim bližje zasedam, kolona pa se bo pomikala za vami.«

Tako so tudi storili. Kolona se je pričela počasi pomikati naprej. Nekaj oboroženih tovarišev je stopalo naprej.

Spet se je kolona ustavila. Zdaj, zdaj se lbo pričelo. Čelna patrulja je že skoraj na železniški progi. Ze čujejo pogovarjanje nemških vojakov. Tudi na drugi strani ceste jih je bilo slišati.

Pred progo je bilo zadnje posvetovanje. Od ust do ust je šepetaje prisel preko cele kolone ukaz:

»Kolona nazaj!«

Kolona se je začela pomikati navzgor iz grape. »Pohiteti moramo,« je menil komisar, »in dobiti skrito mesto za taborenje.« Vrh grebena se je skupina ustavila in uta-

Premična bolnica XXXI. divizije je bila pred zadnjo ofenzivo v Novakov pri Cerknem. Bolniške sobe so bile po hišah, kočah, hlevih in nekaj v soli. Bolnica je bila primitivno opremljena, a je vendar vrnila marsikateremu borcu IX. korpusa zdravje. Stražarji so bili starejši, za borbo in težke pohode manj zmožni borci, ali pa ranjeni, ki so okrevali.

Bolniki so se vedno menjavali. Prijahali so novi z bojišča, stari pa so se vračali v brigade. Občutne spremembe so napravili vsaki večji boji brigad. Tako so potekali dnevi, vse bliže zadnji, a hudi prekušnji pred svobodo.

Borila v smrekovem gozdu. Postavili so izvidnike in straže. Najraje bi zakurili in skuhali nekaj toples hranje, toda bali so se, da sovražnik ne zapazi dima. Borci so posedali pod drevesi in sede zaspali. Tako so dočakali popoldne.

Kuhar se je znašel, se napotil v vas, kjer je skuhal nekaj toples jedi pri vaščanah, ki so mu radi ustregli. Nekaj za tem se je vrnil s hranom. Vsak je dobil pol porcije toples jedi.

»Pripravite se za odhod!« se je slišalo povelje komisarja bolnice. Borci so se začudeno spogledovali: »Kaj neki to pomeni?« Pri belem dnevu naj se pripravimo na tak nevarno pot?

»Pripravite se za odhod!« se je slišalo povelje komisarja bolnice. Borci so se začudeno spogledovali: »Kaj neki to pomeni?« Pri belem dnevu naj se pripravimo na tak nevarno pot?

sko mestece Tolmin, središče nemške vojske za Severno Primorsko. Od tam so vodila pota na vse strani, do vseh postojank v Soški dolini.

»Kdaj bomo zapustili te orjaške hribe in odšli v dolino? Kdaj bo svoboda?« Tako so govorili borci. Nekateri so si želeli čimprejšnjega okrevanja, da bi odšli nazaj v svoji edinice. Želeli so si orožja. Spoznali so tudi, da je najtežje biti v nevarnosti pred sovražnikom bolan, brez orožja, in izmučen. Ranjen tovariš — po govorici smo sodili, da je iz Idrije — ki je bil kot komandant bataljona ranjen, je govoril: »Ne bi me nihče držal v bolnici, če bi imel s seboj orožje; sam bi pobegnil. Tako pa sem skoraj nesposoben in poleg tega še brez orožja.« Iz njegovega pripovedovanja je velo toliko topoline do tovarišev, ki jih je pustil v Gradnikovem bataljonu.

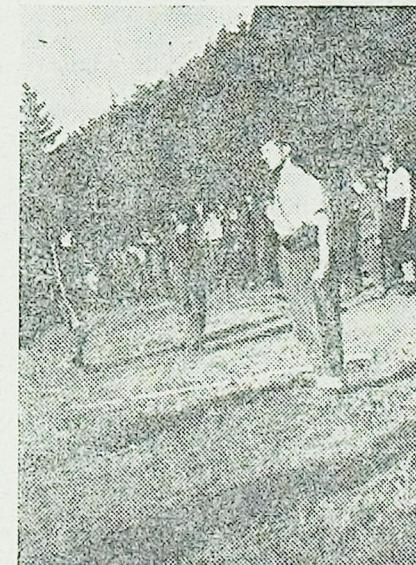
Po kratkem počiku je kolona krenila dalje. Poti ni bilo kraja ne konca. Nenadoma spet ukaz: »Kolona stoji!« V tih noči so se zaslišali koraki. Partizani? Nemci? Ni bilo mogoče ugotoviti. V tistem kraju ni bilo partizanov, civilisti si pa tudi niso upali na cesto pozno ponoči. Torej sovražnikova patrulja. Prišel je ukaz: »Stroga tišina, dokler ne poči kak streli! Naperili so puške proti njim. Naj udarijo? Če bi jih napadli, bi Nemci s tanki pridrli za njimi. To bi pomenilo konec bolnice. Vsi borci — bolniki so polegli po tleh ali pa čepeli in čakali, da je patrulja šla skozi pretrgano kolono. Nihče od Nemcev jih ni opazil.

Ko je patrulja šla mimo, je kolona nadaljevala pot iz ene grape v drugo, z enega grebena na drugega. Steze so vodile naprej po pustih krajih, kamor je malokaj stopila človeška noge. Vse je bilo pusto, mimo, brez življenja. Še ptic ni bilo nikjer opaziti, ali so pa zbežale. Prijetna jutranja zarja pa je bila to pot le lepa. Vsi borci so se spomnili minule noči. Kolona je počivala kakih deset minut, pri čemer so mnogi borci posedali po tleh in skoraj brez skrbib zadremali, saj v teh grebenih ni bilo nevarnosti, da jih zaloti sovražnik.

Nadaljevali so pot po stezah v tolminskem hribovju. Steze so vodile le po največjih grapah, da bi jih sovražnik ne opazil iz Tolmina. Ta dan Tolmina niso izpustili iz vida. Zjutraj so ga videli z ene strani, zdaj pa so ga videli z druge.

NA VRHU BOGATINA

Osmi dan pohoda je bil zanjo dan oddih. Počivali so v vasi Čaderg, severno od Tolmina. Utrjeni ljudje so se kar sesedli, ko so prišli v vas. Krepkejši in bolj pri močeh so bili med prvimi. Prijahali so eden za

Zbor borcev XXXI. divizije pred odkodom — predajanje raporta in povelji.

drugim kake tri ure. Bili so tako izmučeni, da so počivali skoraj vsačih sto metrov, strahotno ozuljeni, žejni in lačni. Bolničarka je imela veliko dela: previjala je bolnikom rane. Vendar to ni šlo tako lahko. »Beži, beži, pusti me v miru,« so se branili bolniki. »Pusti me, da se vsaj malo naspim.«

Kuhar Lojze je na kamen postavil kotol, zakuril in nahitro pripravil nekaj neslanega močnika. Vsak je potem dobil po pol porcije. To je bila po dolgem času gorko pripravljena jed.

Desetega dne opogedne je vsa kolona prišla na vrh Bogatina. Tu ni bilo pomladni, marveč huda zima. Snega nekaj metrov na debelo, okrog ušes pa je brila ostra burja. Težka je bila pot po tako visokem snegu. Pomagali so si tako, da je naprej grazil zdaj eden drugi. Začelo je močno snežiti, kar je vzel vso vidljivost. Snežna nevihta je trajala kakih dveh ur, nakar se je na kraj spustila gosta planinska megla, ki je skoro zaustavila pohod. S klici so si pomagali in se tako obdržali skupaj. Dan se je pomikal h kraju. Kaj je jih v takem položaju založiti noč?

Bilo pa je še nekaj, česar ni nihče pričakoval. Sneg v gorah pomeni nekaj strašnega. Blizu kolone se je utrgal plaz in se s strašnim bočbenjem valil v dolino. Serpentine, ki so vodile v dolino, so bile pod plazom. Pred seboj so zagledali strm prepad. Nihče se ni več upal naprej. Lahko se zgodi, da enemu ali drugemu zmanjka tal in se skotali v dolino. Takrat se lahko sproži plaz — vse skupaj odnese v dolino in zasuje za vedno...

»Nič ne pomaga stati in gledati,« je dejal upravnik bolnice. »Kdo si naprej?«

Tako je javil nek mladenič in povedal, da je vajen planin. Začel se je spuščati navzdol. Kljub vsej previdnosti je izgubil ravnotežje. Zmanjkoval mu je tal pod nogami in je zdrčal v dolino. »Zdaj, pa zdaj se bo vsul plaz, in po nas bo,« je dejal nekdo.

Mladenci je za seboj pustil sled, začrtno krivuljo, ki se je končala v črno piko. Vsi so stremeli v to piko, če se bo še zganila.

»Vidite, premaknil se je,« je vzkliknil nek bolnik ter z roko pokazal v dolino.

To je vse opogumilo. Drug za drugim smo se začeli spuščati po že začrtani sledi. Zadnji je bil upravnik bolnice tov. Jamšek. Imel je smolo. Nekje v sredini drče je bila velika skala. Vsakogar, ki je priderjal do nje, je vrglo kvišku. Ko je vso hitrostjo priderjal do skale, ga je vrglo v zrak in zasukalo tako, da je drčal z glavo naprej. Vendar je srečno prišel v dolino.

KONČNO — NA CILJU

Orjaške hribe so pokrili temni oblači, napolnjeni z dežjem in snegom. Kolona pa je ta čas že bila v dolini, kjer je bilo skoro kopno. Enajsti dan napornega pohoda. Bili smo lačni, žejni, mokri, do krvi ozuljeni in povrh tega še ranjeni. Mnogi so se že naveličali življenja, nevarnosti in nadlog. Skoro jih ni bilo več do življenga.

Naenkrat je počilo nekaj strelov. Nato pa je nastala moreča, gluha in grozeca tišina. Kmalu je odmev strelov odjeknil od orjaških sten.

Kaj se e zgodilo? Nihče ni znal odgovoriti. Kolona se je ustavila. Borci so se zbrali in na tleh ugledali partizana v mlaki krvi.

»Uhl!« To je bila zadnja beseda partizana Mihe. Nihče od prisotnih ni ob tem prizoru mogel spregovoriti bescede. Brzostrelka, ki jo je edino Miha imel v bolnici, je sedaj ležala poleg njega. Uporabljal jo je prej v jurišni četji XXXI. divizije proti Nemcem in izdajalcem, sedaj pa je njemu končala življenje.

O tem dogodku smo kasneje veliko govorili. Miha je bil mlad, iskren, hraber in dober tovariš. Nikoli se ni pritoževal, nobena naloga mu ni bila pretežka. Zadnje dni je bil neavdano dobro razpoložen. Celo smehljal se je še malo pred usodnim strelovom. Truplo smo maložili na nosila in nadaljevali pot v vas Sočo. Dvanajsti dan pohoda smo prišli končno na cilj. S. B.

</

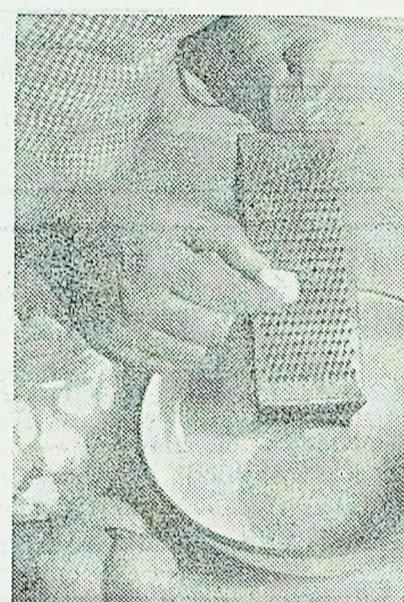
Naši vzgojni problemi:

DVOJNO MERILO

V Kopru je precej dijakov, ki so že končali osemnajsto leto in celo tudi dvajseto, a vendar ne smejo obiskovati rednih kinopredstav v času dijake hore legaliz. Zadevo smo poskušali rešiti že na več sestankih na konferencah, na katerih so se vsi strinjali, da dijak, ki je dopolnil 18. leto, a hodi še v gimnaziji, sme iti v kino, seveda v hori legalis, ki jo predpisuje srednješolski pravilnik. Upali smo, da smo z dobro voljo zadevo ugodno rešili, toda zdi se, da pri nas ni dobre volje in da vlažajo še nekaj zastarela pojmovanja, kaj dijak sme gledati in kaj ne. Vsi koprski pobalimi smejo gledati vsakovrstne filme, dijaki pa, ki imajo že dvajset let in še več, ne smejo gledati niti dobrih.

Pri nas v Kopru velja dvojno merilo, kaj se sme in kaj ne, in sicer: ravnateljstva šol ne delajo nobenih omejitev in razumejo, da so polnoletni dijaki že toliko samostojni, da lahko vsaj v glavnem sami presodijo, kaj je dobro in kaj ni. (izjema seveda še ni pravilo!). Saj tudi vsakdanje življenje nudi dovolj priložnosti, da se mlad človek pohujša, če to išče in hoče, in zato ni treba, da gre samo zaradi tega v kino. Dijaki, ki niso iz Kopra, stanujejo v Dijaškem domu in tam je vodstvo drugačnega mnenja kot ravnateljstvo šol. Že večkrat smo slíšali v javnosti zahtevo, da naši vzgojitelji vskladijo vzgojno delo med šolo in Domom. Tudi mi, dijaki, menimo, da je Dom zaradi gimnazije in ne gimnazija zaradi Doma. Toda srednješolskega pravilnika, ki so ga izdali letos, po tolikih diskusijah o pravilih in dolžnosti dijakov, ne upoštevajo nekateri vzgojitelji v Domu in seveda tako pride včasih do absurdnosti: šola dovoli v kino ali napreditev, Dijaški dom pa prepove in to ne zaradi notranjega reda, pač pa zato, ker je drugačnih misli o vzgoji. Menimo, da takoj dvojno merilo slabovpliva na dijake in na njihov odnos do vzgojiteljev, kajti dijak se sprašuje, kdo ima prav: ravnatelj šole ali uprava Dijaškega doma? Nujno je pri tem, da eden od teh dveh, včasih tudi neupravljeno, izgubi ugled in avtoritet pri mladini.

Tako napačno ravnanje, smo že večkrat prikazali na mladinskih in dijaških sestankih in vedno smo bili vsi mnenja, da se mora to nehati, ker slabovpliva na odnose med učenci in vzgojitelji, kakor tudi na same učenje. Neradi bobnamo te stvari v svet, a ker drugače ne gre, sme se poslužiti tudi tiska.

Potem ko smo nabirali limonino skorjo, boste ribežem lepo očistile, če potegnete po njem nekaj kock sladkorja. Tako vam ne bo šel nitj košček lupinice v izgubo, obenem pa bo s sladkorjem dobro shranjena za dalj časa

Več jedi s skuto

LIPTAVSKI SIR

10 dkg surovega masla, 5 dkg nastrgan ali sesekljane čebule, na drobno sesekljani zeleni peteršilji, malo sladke paprike, 15 dkg kislih kumaric, sol, 1 kg skute.

Surovo maslo najprej penasto mešamo, nato mu dodamo sesekljano čebulo, sesekljani zeleni peteršilji, sesekljana kisla kumarica, 1 kg prelačene skute in po okusu soli in sladke paprike. Vse skupaj dobro zmčimo.

Tako pripravljen sir damo za malico hkratu ali kuhanemu slanemu krompirju.

SIROV ZAVITEK

Vlečeno testo: 35 dkg moke, za žlico olja, sol, mlačna voda.

Nadev: 8 dkg surovega masla, 2 rumenjaka, 16 dkg sladkorja, 1/2 kg skute, za žlico ruma, sneg iz dveh beljakov, zavitek vanilijevega sladkorja, sesekljana limonina lupinica, 5 dkg surovega masla, malo mleka.

Iz moke, olja, soli in mlačne vode nademo vlečeno testo. Zamešano naj bo bolj mehko, da se lepše vleče. Testo razdelimo v dva blebčka, ju denemo pod pogreto skledo, kjer naj počivata pol ure. Nato vsak blebček zase na pomakanem prtu razvlečemo, debele robove porežeemo in namažemo z nadevom. Namazano testo še poškropimo z raztopljenim masлом in zavijemo. Zvitki denemo v ponazan peči in ga spremo. Da bo skorja mehka, ga po vrhu pomažemo z mlekom. Pečenega zrežemo na rezine.

Nadev: Surovo maslo, penasto umešamo z rumenjakom in sladkorjem. Ko je vse lepo penasto narastlo, primešamo še skuto, ki jo prej prelačimo, rum, vanilijev sladkor, limonico in sneg iz beljakov.

PIKANTNI SIR

1 kg skute, 1 skodelico kisla smetana, sol, poper ali paprika, 10 dkg surovega masla, pol sesekljane čebule, precej sesekljane drobnjaka, 2 žlici gorčice, po želji še malo kaper.

Sir preteljemo, mu primešamo kisla smetana, solimo, popramo, ali papriciram, pridemo še mešano surovo maslo, pol sesekljane čebule, sesekljani drobnjak, gorčice in sesekljane kapre. Vse dobre zmešamo.

Tako pripravljen sir ponudimo s kruhom.

Pa nismo to! Dijaška hora legalis je do devete ure zvečer, v Dijaškem domu pa ob delavnikih sađo do osme ure, da ne bi šel kdo v kino, v nedeljah pa mora biti doma že ob pol sedmih, kajti ulica nudi možnost, da bi se pohujšali. Takrat pa, že dolgo tega, ko nismo imeli petnajst let, se nismo pohujšali, ko smo po Trstu sodelovali v kravah demonstracijah, ko smo ob lanskem osmem oktobru s puško v roki stražili ponoči in v dežju in takrat pomagali ljudski milici. Takrat nam niso rekli, če nismo ali ne smemo; šli smo, ker je bilo to v skupino korist, v korist domovine. Morda je v tem nekaj potosa, pa je vendar tako! Tudi nismo krivi, da smo v osmi gimnaziji starčev katerih vzgojiteljev, ki misljijo, da kino samo poljušuje mladino ter dejstvo, da je kino rana moderne družbe. Ne gre tu za »Greh«, ki ga ne smemo videti, dokler ne pride pod cenzuro uprave Dijaškega doma — gre za to, da se te in podobne reči že toliko česa ponavljajo in da se niko ne resijo, ker nekateri vzgojitelji, sicer delavni in skrbni, misijo preveč po svoje.

Koprski osmošolci.

Dedek Mraz v Portorožu

Tudi letos je obiskal Portorož dedek Mraz in razdelil 732 otrokom v občini bone v vrednosti 400.— dinarjev. Obdarovani so vsi otroci od 2. do vključno 12. leta starosti.

Svečanosti so se pričele že v nedeljo 26. XII. s kulturnim programom v Ljudskem domu v Portorožu. Pri programu so sodelovali otroci iz vrteca v Portorožu, učenci osnovne šole v Portorožu in Sv. Luciji, učenci iz italijanske osnovne šole iz Sv. Lucije, učenci iz gluhenemnice ter vzgojnega zavoda »Elvire Vatovec« iz Portoroža. Lepo okrašena dvorana je bila nabito polna otrok iz Portoroža, Sv. Lucije in Strunjana. Program je bil pester in lepo izvajan.

V pondeljek, 27. XII. je dedek Mraz s spremstvom obiskal strunjanske otroke, ki so ga pričakovali v šoli in mu pokazali kaj znajo ter obljubili, da se bodo še bolj potrudili pri svojem delu — nato jim je razdelil bone.

V torek je bil pa na obisku s spremstvom v Sv. Luciji. Tu so ga otroci pričakali v dvorani Ljudskega doma. Tudi ti so mu pripravili sprejem. Po razdelitvi bonov so se skupno napotili na prostore sejmišča, park pred osnovno šolo v Portorožu, kjer je dedek Mraz otvoril sejem. Tu so že čakali otroci iz Strunjana. In veseli vrvež se je pričel. 8 paviljonov in strelische se je napolnilo z mladimi odjemalci veselih obrazov in žarečih oči. Vsak je izbral predmete, ki si jih tako želi. Na sejmišču je igrala godba JLA.

V sredo so prišli na vrsto gojenici zavoda za gluho mladino, nato pa vrtec, oboje je dedek Mraz razveselil z darovi.

Za čim lepo izvedbo tega otroškega vražnika je poskrbel in organiziral odbor novoletne jelke v Portorožu, ki je izdal tudi zelo lepo

SIROVI STRUKLJI

Pripravimo vlečeno testo kot za sirov zavitek, samo v testo vgnemo še eno jajce. Testo razvlečemo tako kot za zavitek. Namazano testo zvijemo in denemo zvitki v zmočen ožet prtič, ga zavijemo vanj, in kuhamo pol ure v slanem kropu. Kuhanega razvijemo, razrežemo na rezine in zabelimo. Pri kuhanih strukljih upostimo maščobo, s katero smo pri zavitku poškropili že namazano testo, dodamo pa jajce, ki dobro veže, da se testo ne razkuha.

Struklje zabelimo s prepraženimi drobnicami.

DIŠAVNI KEKSI

35 dkg sladkorja za karamel, 3/10 vase, 2 jajci, 12 dkg sladkorja 1/10 olja, 5 g soli, 2 dkg raznih zmletih dišav, cimenta, klinčkov, limonin in pomarančnih lupin itd., 18 dkg medu, 1 kg moke.

35 dkg sladkorja zarumeno v kozici (bez maščobe). Ko je lepo karamelne barve, ga zalijemo z vodo, raztopimo in ohladimo. Jajci penasto umešamo z ostalim sladkorjem (12 dkg), dodamo postopoma še olje, nato pa iz vsega tega in iz ostalih dodatkov ugnjetemo gladko testo. Počiva naj 1 ura. Nato testo razvaljamo, ga zrežemo na koščke, ki jih spečemo v kekse.

Mogoče je dedek Mraz prinesel vaši dekleci lepo punčko. Toda kupljena punčka nima preveč čedadne oblekice, pa tudi Metka bi jo radi včasih preoblekel. In če mora biti Metka za zimske sprehode toplo oblečena, punčka pač ne more zmrzovati v kratkem krilcu, zato ji pripravite takole toplo oblačilce iz ostankov volne in blaga.

Tako pripravljen sir ponudimo s kruhom.

Naloge Društev za napredok gospodinjstva

mestih so potrebne tudi čistilnice za obleke in podobno. V večjih mestih seveda imamo že biroje za pomoč v gospodinjstvu. Ob teh birojih pa se lahko razvije še vrsta dejavnosti —

Topla domača halja za jutranje ure

oddelki za krojenje in krpanje, gospodinjske posvetovalnice, postrežba družinam v času bolezni, čuvanje otrok itd.

Društvo lahko prevzame tudi šolsko ali mlečno kuhinjo. Na vseh ne bi bilo težko zbrati nekaj pridelkov, tako da bi otroci, ki so oddaljeni od šol, dobili vsaj en obrok tople hrane. Isto je z učenci, ki se vozijo v šolo v mesta in z otroki, kjer sta oba roditelja zaposlena. Ko bodo starši spoznali kritike šolske kuhinje, bodo tudi sami radi prispevali svoj delež.

V delokrog takega društva spada tudi dvig higiene. S tem mislimo higienično prehrano, živil in produktov kmečke proizvodnje, higienično stanovanje in okolice, male asanacije po domovih ter preureditev v hiši ali okoli nje. Navajanje ljudi k higieni in zdravstvenemu prosvetljevanju, zlasti s tečaji RK in drugih, je velika naloga.

Na podeželju imamo še celo vrsto hvaležnih dejavnosti. Pospeševanje perutninarnstva, vrtnarstva, mlekarstva, prašičereje itd.

Vse, kar smo našeli, je le del našlog, ki jih lahko rešuje društvo za napredok gospodinjstva. Seveda je zato potrebno, da ima društvo več sekocij.

Še pred ustanovitvijo društva pa je treba dobro razmisli, ali res dolocene naloge ne bi moglo rešiti eno izmed že obstoječih društev, n. pr. Zveza zadružnic, ki bi po svojem značaju lahko prevzela vrsto prej omenjenih področij udejstvovanje. V okviru kmetijskih zadrg so tudi velike možnosti za razvoj uslužnih oziroma komunalnih ustanov, odsekov tečajev in podobno. Kmetijska zadrga je močna ekonomska baza na našem podeželju, ki se vsak dan bolj razvija in okoli katere se bodo razvile tudi tiste oblike delavnosti, ki razbremeničujejo delovno ženo.

In če bomo nova društva ustavljali na ta način, ne bodo ostala le na papirju, temveč bodo tudi resnično zaživelia in dosegljajo svoj namen.

Naročilnica za nove naročnike

Naročam tednik »Slovenski Jadran« na naslov:

Ime in priimek

Bivališče

Pošta

Naročilnico bom plačal, ko prejmen vašo položnico!

Dne

(Lastneročni podpis)

Rudnik črnega premoga SEČOVLJE

VOSCI VSEM DELOVnim KOLEKTIVOM
RUDARSKE INDUSTRIJE ŠIROM NAŠE
DOMOVINE SREČNO NOVO LETO.

Gradbeno podjetje „Remont“ Portorož razpisuje mesto DIREKTORJA

POGOJI: VIŠJA STROKOVNA IZOBRAZ-
BA ALI SREDNJA ŠOLA S 5-LETNO
PRAKSO.

1 knjigovodja bilancista

POGOJI: VIŠJA STROKOVNA IZOBRAZ-
BA ALI SREDNJA STROKOVNA IZ-
OBRAZBA S 5-LETNO PRAKSO.

Obilo sreče v novem letu želi

„REMONTNO PODJETJE“ SEŽANA**TRGOVINSKA ZBORNICA ZA OKRAJ
P O S T O J N A**

ŽELI VSEM SVOJIM ČLANOM, VSEM
TRGOVINSKIM ZBORNICAM, TRGOV-
SKIM PODJETJEM IN VSEM DELOVnim
KOLEKTIVOM USPEHOV IN NAPRED-
KA V LETU 1955

**Tovarna pohištva »STIL«
v Kopru**

VOŠCI SREČNO IN VESELO NOVO LE-
TO. PRIPOROCAMO OGLED TRGOVINE
S KVALITETNIM POHIŠTVOM!

TRGOVINSKIM PODJETJEM, KMETIJ-
SKIM ZADRUGAM, GRADBENIM POD-
JETJEM TER INDUSTRIJI NUDIMO PRE-
MAZNI MATERIAL IN VSE VRSTE KE-
MIKALIJ PO ZELO UGODNIH CENAH.

Priporoča se veletgovina s kemikalijami
»KEMIKALIJA« Maribor, Partizanska c. 34

skladišče: Einspillerjeva ul. 7, telef. 27-93

SVOJIM ODJEMALCEM IN VSEM DE-
LOVNIM LJUDEM ŽELIMO SREČNO IN
USPEHOV POLNO NOVO LETO 1955.

Upravi

SLOVENSKEGA JADRANA

K O P E R

Santorjeva 26 - Poštni predal 2

Vsem gospodarskim organizacijam

V letu 1955 skoraj ne boste mogli uspešno poslovati brez »Gospodarskega koledarja 1955«. To bo važen gospodarski priročnik, ki bo vseboval vse polno tabel, podatkov, praktičnih navodil, pojasnil in člankov naših najspodbnejših gospodarstvenikov in strokovnjakov vseh tehničnih strok. Zato naročite čimprej za vse pisarne in obrate industrijskih, trgovskih, gradbenih, obrtnih, gostinskeh, zadržnih, in prometnih podjetij, za kmetijska posestva, gozdarstvo in turizem ter za vse gospodarske ustanove potrebeno število izvodov »Gospodarskega koledarja 1955« po prednaročniški ceni din 500 za izvod.

Z vednostjo Državnega sekretariata za gospodarstvo LRS, sodelovanjem Žavoda za statistiko in evidenco LRS ter po pooblastilu vseh republiških gospodarskih zbornic pripravljamo tisk »Gospodarskega adresarja LR Slovenije«. Ta publikacija bo trajnega pomena, naročniki je ne bodo uporabljali le leta dni, marveč nekaj let. Reklamni in propagandni oglasi in uvrstitev naslovov gospodarskih organizacij v »Gospodarski adresar LR Slovenije« bodo kar najbolj popularizirali vsako gospodarsko organizacijo, njen proizvodnjo, trgovsko blago, obrtniške izdelke, usluge itd. Zato naj sleherna gospodarska organizacija naroči v lastnem interesu čimprej, dokler je še čas, objavo oglasov in uvrstitev naslovov v tej publikaciji. V tem primeru varčevanje pri stroških za oglaševanje in uvrstitev ni smiselno. Strošek za reklamo ne gre v breme plačnega fonda, marveč za proizvodna podjetja v breme konta 436, za trgovska podjetja pa v breme konta 434. Vsaka gospodarska organizacija naj se zaveda, da je moralno dolžna po svoji moči finančno podpreti izdajo »Gospodarskega adresarja LR Slovenije«. Naročila za oglase in uvrstitev je mogoče oddati tajnikom

okrajinih zbornic ali našim pooblaščenim akviziterjem ali pa jih poslati neposredno na naš naslov.

OBVESTILO

Na OLO v Kopru, Tajništvu za notranje zadeve se nahajajo sledeči najdeni predmeti:

Usnjena denarnica plave barve z 1.252.— din in en malo ključ.

Usnjena denarnica rjave barve z 166.— din.

Mrežasta ročna torba, 5 otroških plenic, obleka, srajčka in bela otroška torbica z robcem in posipalom za otroka.

Zensko dvokolo sive barve štev. okv. 1711.

Moško dvokolo temno rdeče barve brez številke.

Moško dvokolo svetlo sive barve tipa šport brez številke.

Zensko dvokolo zelenkaste barve znamke »ENGLAND« št. okv. 1780.

Moško dvokolo temnozelene barve brez številke.

501.— din, ki so bili najdeni na sektorju Sermin.

Temnorjava denarnica z 2.516.— din brez dokumentov.

1 zimski moški plašč temnosive barve in volneni šal.

Mehanično orodje v zaboju.

Osebe, ki lahko dokažejo lastništvo gornjih predmetov, lahko dvignejo iste na Tajništvu za notranje zadeve soba št. 10 do dne 15. 2. 1955 od 8 — 10 ure dnevno. Po preteku navedenega roka sej bodo predmeti predali pristojnemu organu.

Gostilna »MALALAN«**in buffet »KRAS« - SEŽANA**

želimo svojim gostom srečno, veselo in uspeha polno novo leto 1955.

»KOTEKS« od kupuje po svojih zbirnicah in kmetijskih zadrugah nepoškodovane domače

svinjske kože po 200 din za kg

Kmetovalci, klavnice — odrite vse prasiče in oddajte kože najbližji zbiralcu »KOTEKS«, ki vam plača najvišjo dnevno ceno!

KOTEKS, LJUBLJANA, KIDRIČEVA ULICA ŠT. 3

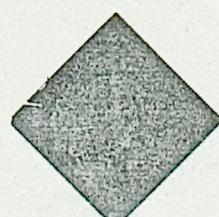
SREČNO IN USPEŠNO NOVO LETO ŽELI
VSEMU DELOVNUMU LJUDSTVU NOVO-
PRIKLJUČENIH KRAJEV OB SLOVEN-
SKEM JADRANU

Delovni kolektiv
BOMBAŽNE PREDILNICE IN TKALNICE
T R Ž I Č

SREČNO IN USPEHOV POLNO NOVO
LETO ŽELI SVOJIM ČLANOM IN VSEM
DELOVNIM LJUDEM

Trgovinska in gostinska zbornica - Koper

„TEXTIL - IMPLEX“
izvoz - uvoz, LJUBLJANA, Beethovnova 13

POZDRAVLJA DELOVNE KOLEKTIVE
IN LJUDSTVO SLOVENSKE ISTRE TER
MU ŽELI MNOGO SREČE IN USPEHOV
V NOVEM LETU.

Tudi športniki se poslavljajo od leta 1954

Leto 1954, ki je pravkar minilo, je prineslo športnikom koprskega okraja marsikateri uspeh, tako da lahko trdimo, da smo klub raznim predvidenim in nepredvidenim težavam v eni ali v drugi športni panogi z uspehom zaključili tudi leto 1954.

Brezen pregled dejavnosti posameznih, pri nas najbolj razvilitih športnih panog nam kaže, da je po popularnosti na prvem mestu še vedno nogomet, čigar najizrazitejši nosilci v našem okraju so Aurora, Izola in Piran. Vsi ti se z večjo ali manjšo srečo bore v prvenstvu Slovenije, kjer že tretje leto določno zastopajo Slovensko Istro. Poleg teh kvalitetno boljših imamo v našem okraju še devet enajstnic, ki se bore v okrajnem prvenstvu: Te so: Jadran iz Dekanov, Olimpija iz Bertokov, Rdeča zvezda z Ankaranom, Branik iz Šmarj, Padna, Stil ter druga moštva Aurore, Izole in Pirana.

Ti so prav v nedeljo odigrali svoje sedmo kolo, ki je prineslo marsikateri nepredvideni rezultat. Tako je na primer Jadran premagal Izoto z 5:3 in prvi poraz Pirana, ki je proti Aurori izgubil s 3:1. Z enakim rezultatom je Stil premagal Rdečo zvezdo, medtem ko je Olimpija zmagala v Padni z 8:1. Kakor je videti, borba za prvo mesto bo potekala med Stilom, Jadranom in Rdečo zvezdo, ki trenutno imajo najpovoljnnejši plasman.

Zdaj pa nekaj o kolesarstvu. Od štiridesetih članov, kolikor jih ima koprski Proleter, so se v letu 1954 najbolj izkazali dobro znani Dellasanta, Brajnik, Bonin, Vižintin ter Picinga iz Dekanov. Kakor druga leta je Proleter tudi letos osvojil dva državna naslova z Dellasantom in ekipo ter dva republiška z Vižintinem in mladiško ekipo. Razen teh uspehov je Dellasanta državni reprezentant, ki je že dve leti zaporedoma branil jugoslovanske barve na svetovnih prvenstvih ter

Prvič kurirka

(Nadaljevanje z 9. strani)

Ivana se ni niti malo pobranila. Objela ga je okoli vrata, kakor da ga ne misli več izpustiti. Vsaj tisti hip je bil njen.

Stane se je prvi osvestil. Izpustil jo je in se odmaknil.

»Kaj je?« je vprašala.

»Ti imaš moža, a jaz imam dekle.«

Ivanka je zboldio pri srcu. Nekaj časa je molčala.

»Ali je lepa?«

Stane je vzel iz listnice majhno fotografijo in ji jo potisnil v roko. »Drži!« je rekel. »Čakaj, da posvetim!«

Pričkal je električno svetilko in posvetil pod plaščem. Svetli krožec je padel na podobo drobne rjavoliske z živahnimi očmi in trpkim, malce trdim izrazom na usticah. Ni bila lepotica, a je imela prikupen obraz z izrazitimi lichenicami... Ivanka je jo napetito opazovala. Trudila se je, da je bila mirna, a ji je roka drobno trepetala. »Kje si jo — našel?«

»Delala sva v isti tovarni. Zdaj hodiš tudi ona kdo ve kod, če je že niso izsledili.«

Ivanka je vrnila sliko, fant je ugasnil svetilko.

»Kdaj se vzameta?«

»Ko neha ta povodenj. Če bova že živa.«

Ivanka je molčala, kakor da moča v sebi. Stane ji je zopet rahlo brez stiskljaj položil roko okoli pasu. Od navalna mešanih občutkov ji je bilo tako greko, da bi se za nič na svetu ne mogla zasmehati. Če bi bila sama, bi se bila razjokala. Rada bi bila spregovorila, da bi z molkom ne izdajala svoje notranjosti, a ni našla besed.

Vstala je in si oblekla plašč. Deževalo je le še v redkih, drobnih kapljah; nad jugom so se prikazale prve zvezde.

»Iti moram,« je rekla.

»Srečno opravi!«

Stane je pogledal za njo, dokler se mu njena tenja ni izgubila izpred oči. Sedel je na korenino; s hrasta so mu od časa do časa le še redke debele kaplje priletele na roke in na obraz. Zamislil se je predse in čakal.

Pozor naročniki

Dne 24. septembra 1954 smo v našem listu razpisali nagradno žrebjanje za naročnike »Slovenskega Jadrana«, ki naj bi bilo 28. decembra 1954. Zaradi tehničnih ovir smo žrebjanje preložili na 1. februar 1955.

Izrezane bodo naslednje nagrade:

1. nagrada radioaparat
2. nagrada kamgarn za moško obleko
3. nagrada naročna ura
4. nagrada gojzarji
5. nagrada aktovka
6. nagrada volnen pulover
7. nagrada posteljno perilo
8. nagrada kolekcija mila
9. nagrada 5 kg mesnih izdelkov
10. nagrada enočetna naročnina na »Slovenski Jadrani«.

Pri žrebjanju bomo upoštevali vse dosedanje in nove naročnike našega lista, ki bodo imeli na dan žrebjanja poravnano naročnino za prvo polletje 1955.

Poštani takoj naročnik »Slovenskega Jadrana«, ker le tako bo sodelezen pri nagradnem žrebaju.

OBVESTILO

Ponovno sporočamo, da so knjižne zbirke Prešernove družbe pošle. Zato za letos ni več možno upoštevati prijav novih članov, pač pa šele za prihodnje leto. Da pa ti interesi ne bi ostali brez vsake knjižne zbirke priporočamo, da se naroči na knjižno zbirko Kmečke knjige.

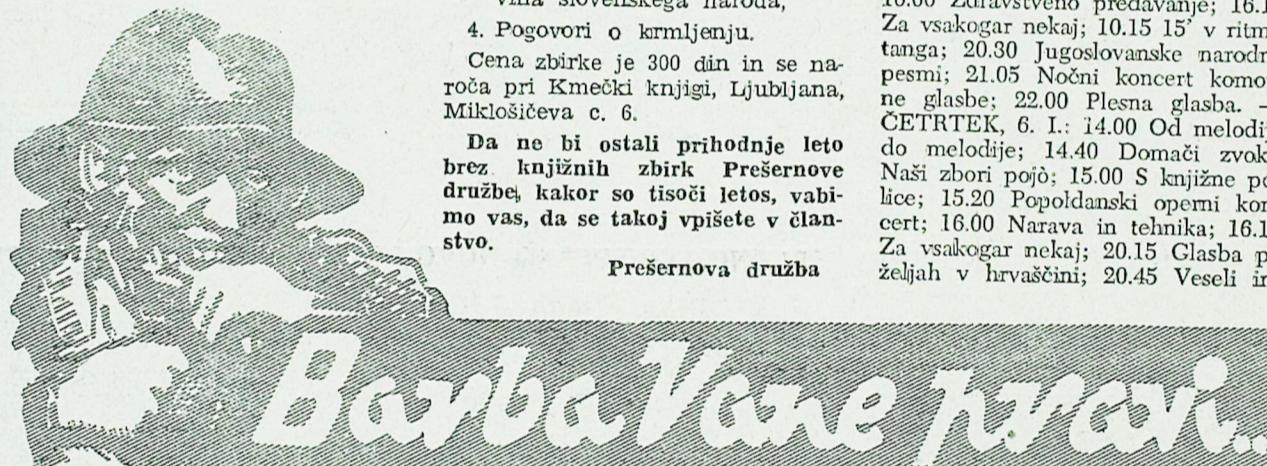
V tej zbirki so naslednje knjige:

1. Koledar Kmečke knjige za leto 1955,
2. Ignac Koprivec: Nevidna steza,
3. dr. Bogo Grafenauer: Zgodovina slovenskega naroda,
4. Pogovori o krmljenju.

Cena zbirke je 300 din in se naroča pri Kmečki knjigi, Ljubljana, Miklošičeva c. 6.

Da ne bi ostali prihodnje leto brez knjižnih zbirk Prešernove družbe, kakor so tisoči letos, vabimo vas, da se takoj vpisete v članstvo.

Prešernova družba

vih pomagačev. Vsakomur bom tudi za naprej povedal, kar mu gre, vendar pa bom vedno obravnaval le resne in resnične stvari, za »Radio-babe« ne bom nikomur.

Ko prebiram zapiske iz preteklega leta in urejam svoje spomine, vidiš, da sem napravil mnogo kritistega (govorim po principu, da se dobro blago samo hvali). Tako sem se uspešno bodel z elektriko po mnogih naseljih in mestih, urejal sem mnoge nepravilnosti po goščinskih lokalih, spodtikal sem se ob trgovsko poslovanje, obregoval sem se ob nekatere zadružne napake, dal sem nekaj dobrih nasvetov udeležencem mednarodne konference itd., v svojem prostem času pa sem se za spremembo kregal z Jucco, čeprav brez vsakega upanja na kakršenkoli uspeh.

Moram pa priznati, da mi je še marsikaj ostalo iz lanskega leta. Brez zamere, toda kar povedal bom! Ne bom na široko opletal, zato bom lepo naštel, kje me še vse čevelj žuli. Tako nisem še uspel sneti s poslopja koprskega muzeja tistih suhih vej, ki »krasijo« njegovo fasado in so nekoč menda bili le venci. Kaže, da znotraj nima več prostora in so pričeli muzealje razobesati še zunaj. Prav tako mi ni uspelo prepričati odgovornega za cestno snago v Kopru, da krepane podgane ne spadajo v park za Taverno in tudi Jerman iz Bertokov mi se vedno noče povedati, kam je dal tistih petdeset tisočakov frontovske članarine ter denar za prodane značke še iz Okroglice. Tudi še nisem razčistil, zakaj so male žarnice za kolesa pri Tehnoservisu v Kopru po 140 din in takoj pregorijo, v trgovini Avto Jadran pa stanejo 100 din in dobro služijo. Rad bi poznal tudi tistega »Portorožana«, ki je čmdan na av-

RADIO

NAJAVA NEJŠI PROGRAMI
od 2. I. do 8. I. 1955

NEDELJA, 2. I.: 8.15 Iz domačih logov za nedeljsko jutro; 8.40 Za naše kmetovalce; 9.00 Dobro jutro, dragi poslušalci; 9.30 Mladinski oder, 13.45 Glasba po željah; 15.00 Primorski zbori, ansambl in solisti amaterji pojo in igrajo; 15.30 Naši kraji in ljudje; 16.00 Nedeljski promenadni koncert; 16.30 Izbrano cvetje z domače gred; 21.00 Včerni koncert operne glasbe; 22.00 Plesna glasba. — PONEDELJEK, 3. I.: 13.45 Zabavna glasba, objave in reklame; 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Stavne narodne pesmi; 15.00 Čistimo svoj jezik; 15.15 Pisan popoldanski spored lahke in zabavne glasbe; 16.00 Šport doma in po svetu; 16.30 Naš tedenski skladatelj in njegov glasbeni portret: Čajkovski in Shakespeare; 20.15 Srbske, bosanske in dalmatinske narodne. 21.05 Nočni simfonični koncert. Della sodobnih ameriških skladateljev; 22.00 Plesna glasba. — TOREK, 4. I.: 11.00 Šolska ura, 11.30 Mladinski koncertni oder: Naravna v glasbi; 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Fantje na vasi pojo; 15.00 Kulturno živiljenje na Primorskem; 15.15 Jugoslovanski solisti in ansambl pred našim mikrofonom; 15.30 Ali veš, kaj je to? Glasbene uganke (baletni motivi); 16.00 Tečaj angleščine; 16.15 Za vsakogar nekaj; 20.15 Igra orkester A. Kostelnice; 20.30 Wagner: »Parsifal« Mistična glasbena drama v treh dejanjih, 22.00 Plesna glasba. — SRDEČA, 5. I.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Rezika Koritnik in Sonja Hočevare pojeti. Spremlja vaški kvintet; 15.00 Od Triglava do Jadrana; 15.15 Mali ansambl zabavne glasbe; 15.30 Glasbena kronika doma in po svetu; 15.40 Glasba za štiri klavirje; 16.00 Zdravstveno predavanje; 16.10 Za vsakogar nekaj; 10.15 15' v ritmu tanga; 20.30 Jugoslovanske narodne pesmi; 21.05 Nočni koncert komorne glasbe; 22.00 Plesna glasba. — ČETRTEK, 6. I.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki: Naši zbori pojo; 15.00 S knjižne police; 15.20 Popoldanski operni koncert; 16.00 Narava in tehnika; 16.10 Za vsakogar nekaj; 20.15 Glasba po željah v hrvaščini; 20.45 Veseli in-

KOPER

termezzo; 21.05 Nočni koncert; 22.00 Plesna glasba. — PETEK, 7. I.: 11.00 Koncert za mladino; 13.45 Glasba po željah; 14.40 Domači zvoki: Veseli in poskočni v narodnem tonu; 15.00 Kulturno pismo; 15.10 Koncert zborov Radia Zagreb in Beograd; 15.33 Lahka glasba; 16.00 Tečaj angleščine; 16.15 Za vsakogar nekaj; 20.15 Zabavna glasba; 20.30 Srbske in makedonske narodne pesmi; 21.05 Nočni koncert jugoslovanskih solistov; 22.00 Plesna glasba. — SOBOTA, 8. I.: 14.00 Od melodije do melodije; 14.40 Domači zvoki; 15.00 Morja široka cesta; 15.15 Jugoslovanski ansambl in solisti pred našim mikrofonom; 16.00 Po naši zemlji; 16.30 Emisija za JNA; 20.15 Po naši lepi deželi z narodno pesmijo; 21.00 Slušna igra; 22.00 Plesna glasba.

POZIV

UPNIKOM IN DOLŽNIKOM

Z odločbo OLO Koper št. 5177/2 z dne 22. oktobra 1954 je bila ukinjena in je prešla v likvidacijo ustanova s samostojnim financiranjem »Dijaški dom« v Piranu. Vsi upniki se pozivajo, da v roku 30 dni po objavi tega obvestila prijavijo svoje zahtevke likvidacijski komisiji, dolžniki pa naj v istem času povravnajo svoje dolgove.

Po tem roku bomo smatrali knjigovodstveno stanje za pravilno, proti dolžnikom pa bomo poduzeli ustrezajoče ukrepe. Terjate po tem roku se ne bodo upoštevale.

Za likvidacijsko komisijo:
(Tavčar Ljudevit)

Internat pomorske srednje šole
Piran

Mali oglasi

VERZIRAN trgovski potnik, oženjen, 35 let star, stanuje v Beogradu, z lastno pisarno in telefonom, išče zastopstvo za Beograd in LR Srbija, večje slovenske tovarne ali podjetja, — proti namestitvi. Uspeh zagotovljen. Ponudbe s pogoji na upravo lista pod »Gliščič«.

PREKLIC
Podpisani JAKOMIN CVETKO iz Sv. Antona št. 54 pri Kopru prelicujem vsa obrekovanja in žalitve, ki sem jih izrekel proti Jakominu Romanu iz Sv. Antona št. 131 dne 8. decembra 1954 v gostilni Zadružnega doma in se mu zahvaljujem, da je odstopil od tožbe. Koper, 29. XII. 1954.

Jakomin Cvetko

PREKLIC
Bandel Viktor prelicuje neresnične izjave, ki jih je izjavil proti tov. Koojanu Albertu v Kopru.

Mednarodnega jezika

ESPERANTO

se lahko hitro naučite v našem dopisnem tečaju. Ako pošljete znamko za din 50.—, Vam pošljemo brezplačno na ogled prve lekcie.

Zveza esperantistov Slovenije
Ljubljana, Miklošičeva 7-I.

»PERLA« je najboljše loščilo za čevlje.

POTROŠNIKI, zahtevajte vedno loščilo za čevlje znamke

»Perla«

Industrijsko podjetje
»SALVETTI«
PIRAN

TOVARNA ŠČETK „ISTR“ V KOPRU
Odkupuje kršin in bele prane češtine po najvišjih dnevnih cenah

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska skarna »Jadrana« — Vsi v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predel 2 — Rokopisov ne vračamo. Celotna narocnina stane din 500, polletna din 250, četrletna pa din 130.— Tekoči račun pri Narodni banki v Kopru št. 657-T-162

Električne ribe

Naravoslovci pozajajo več vrst električnih rib. Bistvena značilnost le-teh je organ, ki z njim zadajajo električno udarec. Pri nekaterih vrstah je ta organ zelo velik. Na zunaj so električne ribe podobne drugim vrstam rib, le da se jih morski živali mnogo bolj boje kakor navadnih. Boje se jih celo morski psi in drugi morski roparji.

Ameriški naravoslovci so v newyorskem akvariju nedavno temeljito preiskali električno jeguljo. Ta riba doseže dolžino 1,5 do 2 m, debela pa je približno tako kakor roka. Kurator novega newyorskega akvarija C. Costes je prvi natančno izmeril električno napetost v tej ribi. Ugotovil je, da doseže 500 do 600 volтов. Tolkina napetost je že smrtno nevarna in znanstveniki so imeli posebne težave, ko so urejevali akvarije za električne ribe. Omrežje cevi je namreč neposredno povezano s stanovalskimi hišami in ker je voda sama prevodnik električnega toka, izolacija ni možna. Američani so to težavo premagali in zdaj nameravajo gojiti električne jegulje v posebnih akvarijih.

Sestavo električnega organa znanstveniki že dolgo poznavajo. Gre za tisoče drobnih celic. Njihova struktura je podobna vrsti medsebojno vezanih baterij. Med njimi je organsko tlichtivo kot izolacija. Do vsake celice drži končič na gosto razpredelanega živčevja. Celica pa je obdana s tenko mrenasto steno. Američki raziskovalci so se podrobneje ukvarjali s kemičnimi procesi med proizvodnjo električnega toka v ribah. Našli so kemično spojino: acetilholin, in sicer v večji množini, kakor jo navadno najdemo v organskem tkivu. Razen tega so odkrili dva fermenta, katerih očitna funkcija je acetilholin v pravem trenutku in na pravem kraju, zdaj producirati, zdaj odstranjevati.

Naposled znanstveniki domnevajo, da je glavni nosilec energije pri električnih ribah tudi na fiziološkem

Okno v svet

področju dobro znani adenosintrifosfat z njegovimi z energijo bogatimi pirofosfatnimi spojinami. Električne funkcije ribje celice bi torej mogli primerjati z mehanično funkcijo mišične celice. Tu se spreminja zgorevalna energija predvsem v električno energijo, tam pri mišični celici pa predvsem v mehanični učinek.

Pridobivanje sladke vode iz morja

Na svetu se veliki predeli, kjer pomankanje ali nezadostna količina vode onemogoča oziroma oteži normalno življenje. Danes si znanstveniki prizadevajo, da bi pridobili sladko vodo iz morja za pitje, namakanje obdelovalne zemlje in za razvoj industrije v obmorskih krajih, kjer so sicer vsi drugi pogoji za življenje. Dosej so našli že več načinov pridobivanja sladke vode iz morja. Toda vsi dosejanji načini so bolj ali manj dragi in nepraktični. Dosej so skušali dobiti sladko vodo iz morja z izparevanjem siane vode z elektrolozo, z odstranjevanjem soli iz morske vode s pomočjo sončne energije, z elektro-gravitacijo in podobno.

Kaj je Guano?

Ta tuja beseda pomeni ptičje odpadke, ki jih nahajamo zlasti na nekih otokih zahodne obale Južne Amerike v zelo velikih količinah. Na te otroke prihajajo nepregledne jate ptic, ki tu ležejo in valjajo svoj zarod. Med valjenjem izloži vsaka ptica približno 10 do 20 kg guana. Če pomislimo, da se nabere na nekaterih otokih tudi po več milijonov ptic, si lahko predstavljamo, koliko se teh odpadkov sčasoma nabere. Te odpadke uporabljajo kot odlično naravno gnojilo.

Ze dalj časa si Grki vneto prizadevajo, da bi dobili nazaj otok Ciper, ki so ga pred 700 leti prepustili Angležem. Napore grške vlade podpira predvsem prebivalstvo otoka,

ki je že večkrat odkrito zahtevalo priključitev k Grčiji. Zadnji smo poročali o velikih demonstracijah, ki so sledile sklepku OZN, da ne sprejme na dnevnem red zadnjega zasedanja razprave o tem vprašanju. Demonstrante je angleška policija skušala razgnati. Pri tem je prišlo do kravega obračunavanja. Bilo je ranjenih nad dvajset policistov in skor 50 demonstrantov.

Anekdota

NEWTON IN MACKE

Slavni angleški fizik Izak Newton je imel zelo rad mačke. Nekoč je imel dve mački, eno veliko in drugo majhno. Kadarkoli sta hoteli oditi iz stanovanja, jima je moral odpreti vrata. Nekega dne se je naveličal tega odpiranja in zapiranja vrat in je pozval mizarja ter mu naročil, naj naredi v vratih dve luknji, skozi katere bosta mački odhajali in prihajali v stanovanje. Tedaj ga je mizar vprašal:

»Ali ne bi bila dovolj ena sama večja luknja?«

Newton, ki je bil takšas zatopljen v svoje delo, je odvrnil:

»Kod bi pa potem takem uhajalo moja manjša mucka?«

ga uživali na vso moč. Na povratak se nismo vrnili po isti poti, marveč smo našli stezo, ki nas je vodila tik ob morju. Hrib je tu kakor odsekani. V steni smo videli raznase sloje okamenelega rjavkastega peska, nato zopet sloje kamenja in skal in zopet rjavkastega peska, za geologa kaj zanimiva slika, ker iz nje videti, kako je iz usedlin nastalo skalovje. Na vrhu skalovja pa so v mračnih galerijah sedeli tisoči morskih gavranov, krožili nad kamnitimi balkoni in se kriče spuščali nad nas.

Popoldne smo šli na lov za mornarico. Na griču nad mestom je nekaj skupin domačinskih hiš in tja smo jo ubrali. Pravzaprav so domačini bolj podobni Špancem, čemur pa se ni čuditi, ker je meja španskega Maroka blizu in ker so pre Francozu tu vladali Španci. Hoteli smo fotografirati straca v nekaksmi spainski srajci in turbanom na glavi, ki je sedel pred vratimi nekega obzidnega dvorišča. Vprašali smo ga, dovolj nespametn, za dovoljenje, pa je samo odkimal. Ko smo ga hoteli prevariti in na skrivaj prit' sniti, se je dvignil in odšel na dvorišče. Podobno se nam je primerilo z nekaterimi drugimi, tako da smo osni praznuk rok, spremljala nas je le kopica otročajov. Tudi v mestu smo imel smojo. Pred vhodom v kasarno nekega oddelka tujške legle stojita dva

Nekaj o fluorescenčni svetlobi

Marsikdo je bil v mestu, kjer je videl ultično reklamo ali lokal osvetljen z svetlobo, ki ni bila navadna električna svetloba in ki ji ni vedel pravega imena. Ta svetloba je prihajala iz tako imenovanih fluorescenčnih žarnic. To so steklene cevi različnih dolžin in premerov, katerih notranja stran je preplečena s posebno snovjo, luminoformom. Cev je napolnjena z argonom pod zelo nizkim pritiskom in z nekaj kapljicami živega srebra. Ko priklučimo na cev električno napetost, nastane pod vplivom argona električni tok, v katerem živo srebro izhlapi in prične izžarevati velike količine ultravioletnih žarkov. Ti žarki povzročajo, da začne snov na notranji strani cevi oddajati svetljivo, katere barvo določa kemična sestava omenjene snovi. Tako oddaja kalcijski volframat modro, kadmijev fosfat rdečo, cink-berilijev silikat pa rumeno belo barvo.

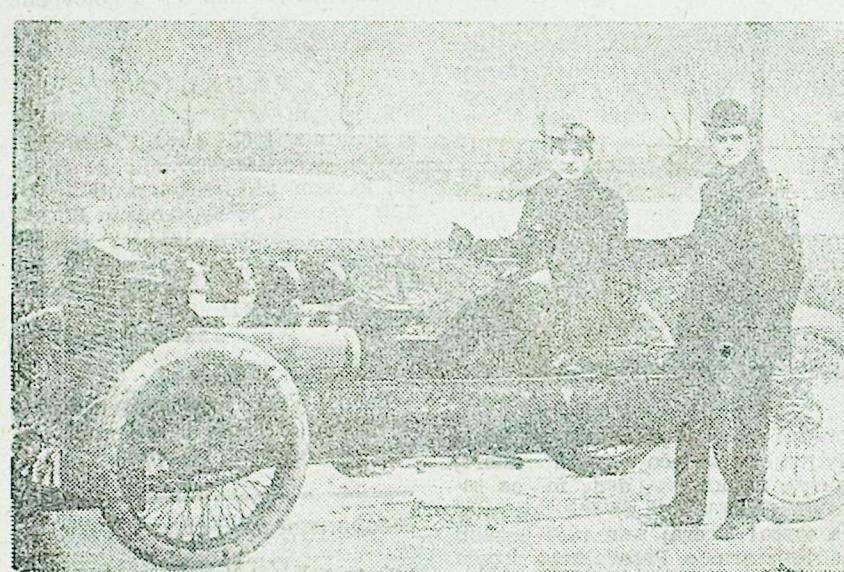
Te vrste žarnica ima to prenost, da traja dalj časa kot električna žarnica in da je okrog trikrat boljši svetlobni izkoristek kot pri električni žarnici, ima pa tudi svoje slabe strani in v prvi vrsti to, da so fluorescenčne žarnice strupene. Strupene so namreč berilijeva soli, ki se nabirajo v obli. Če se takšna žarnica razbitje v določenem prostoru je priporočljivo, da se iz tega prostora odstrani ljudje za nekaj minut in da se razbitine odstrani previdno in ne z golo roko.

Iskanje nafte pod morjem

Vzporedno z razvojem avtomobilizma v svetu narašča skrb, od kod dobiti čim večje količine nafte. Ta skrb beli glavo predvsem Ameriki, kjer je že pred drugo svetovno vojno prišel na vsakega petega prebivalca en avtomobil. Po vojni pa je začelo tudi Evropski skrbi, od kod bodo črpali gorivo za vse bolj naraščajoči avtomobilski promet. Komisija Organizacije za ovropsko gospodarsko sodelovanje (OEEC) ceni, da je bila poraba naftnih proizvodov v Zahodni Evropi v prvem polletju 1953 30,850.000 ton in je narasla za 10% od porabe nafte v istem razdobju leta 1952.

Spričo dejstva, da se viri nafte, ki jo črpajo na kopnem, postopoma manjšajo, se strokovnjaki čedajo bolj posvečajo iskanju nafte pod morjem. Dosej so odkrili že vrsto izvirkov nafte pod morjem in jo tudi črpajo. Iskanje podmorskih virov nafte je zanimivo in dokaj zamudno delo. Strokovnjaki opravljajo ta raziskovanja s pomočjo raznih naprav. Med drugim merijo morske globine z ultravzročnimi aparaji, ki neposredno rišejo na stalno odvijajoči se trak profil morskega dna na decimeter globine točno.

V Ameriki in Angliji so začeli s temi raziskovanji morskega dna že pred vojno, po vojni pa so razvili tehniko uporabe hidrofonov za ugotavljanje od dna odbitih valov, s čemer ugotavljajo njegov geološki sestav. Na podlagi teh in podobnih postopkov ugotavljajo, kje so podmorska ležišča nafte. Iskanje teh ležišč je bilo do nedavnega omejeno samo na plitve vode, zdaj pa proučujejo način raziskovanja v večjih globinah.

Pred petdesetimi leti je bil to eden najhitrejših dirkalnih avtomobilov na svetu. To je bil tudi prvi dirkali avtomobil, ki ga je izdelal poznati svetovoznani industrialet in lastnik največjih avtomobilskih tovarn v ZDA Henry Ford. Konstruktorja vidite na sliki poleg avtomobila

DRAGO REHBERGER:

Z A P I S K I
S POTOVANJA
PO SREDOZEMSKIH
IN ANGLEŠKIH
PRISTANIŠČIH

6

Morja široka cesta

Zopet smo na ladji, ki čaka sa naše pristaniščega pilota. Naslednje pristanišče je Nemours, majhno podeželsko mesto, zopet 20 ali 24 ur vožnje od Orana.

Ko se zjutraj zbudili, smo že v Nemoursu. To je licho mestece z nekaj velikimi pristaniščem za valobranom. Na lev strani majhnega zaliva, v katerem leži pristanišče, se dviga nekaj sto metrov visok hrib s staro špansko trdnjavjo, na desni strani pa visok svetilnik. Če nam pristanišča policija dovoli na kopno, smo že v mestecu, ki ima vsega eno glavno ulico in nekaj stranskih. Menda tu ne prekiva več kot deset tisoč ljudi. Moravarji na ladji so nam pravili, da je to dolgočasno gnezdo, kjer se življe nimajo kam dat. Vendar nam je bil tudi tukaj dan prekratek. Prva pot nas je vodila na nekaj sipine, ki smo jih videl na obroku grica že z ladje. Oboroženi s fotografi smo kar zdrveli na nekaj peseck pod nogami, saj smo nedaj hodiли samo po asfaltu. Ko

Nedavno je prišlo na redni progri Rim — New York do velike letalske nesreče. Potniško letalo, v katerem je bilo 36 potnikov, je zašlo v meglo, ki je pokrivala letališče, kjer je imelo pristati. Kot sodijo, so takrat odpovedale naprave, ki omogočajo pristajanje v slabem vremenu. Pilot je naredil nekaj poizkusov, da bi pristal »na slepo« in pri tem zadel z letalom v signalni steber na samem letališču. Letalo se je prelomilo na dvoje in vžgalo. Rešilo se je samo 6 potnikov, medtem ko jih je trideset izgubilo življenje.

Tangerju, še bolj poslabšali. Z daljnogledom smo opazovali obalo Spanskega Maroka, videli v meglji Ceuto, nekaj vasic ob obali, ki je dokaj slikovita in posamezne hše na pobočju. Pričakovali smo Gibraltarsko skalo, ki pa se nam je pokazalo tako daleč in tako v meglji, da bi jo skoraj zgrešili. Slabe volje smo opazovali afriško obalo in čakali na Tanger ter do zadnjega na temih vsak zase upal, da bo TOPUSKO v zadnjem hipu le obrnil kljun proti temu mestu, ki mu vrla sedem držav in ki je leglo sihotrstva, korupcije in srediste trgovine z belim blagom, po drugi strani pa bogato lepih palač in krasnih vil, urejenih alej in bulvarjev. Toda TOPUSKO je reže korajeno mimo, ker ni dobil tistega brzobjava v zadnjem hipu, o katerem smo sanjal vse. V Atlantiku smo. Zeleno vodo postaja nekoliko bolj sinja, ker se skozi razigrane oblake usipa čedalje več svetlobe. Kmalu posije sonce, kar nas pa zopet vznevali. Posjeti bi izvrale vsi ob Gibraltarsko, da bi boli videli in si ustarijali, jasnejo slike o tej trdnjav anglicko imperija. No, pomagati ni mogoče in slaba volja nas kmalu mine, ker se veselimo Casablance, kamor bomo dosegli še ponos. Imeli smo namreč veter v krmo, ki je precej priporogel, da se je pot skrajšala za nekaj ur.

Ko smo se zjutraj zbulili, je bilo vreme čemerno. Zeleno vodo in sivi oblaki so nam razpoloženie, že tako slabo, ker ne bomo pristali v